ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXII — Број 450
Субота, 13 август 1960 год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

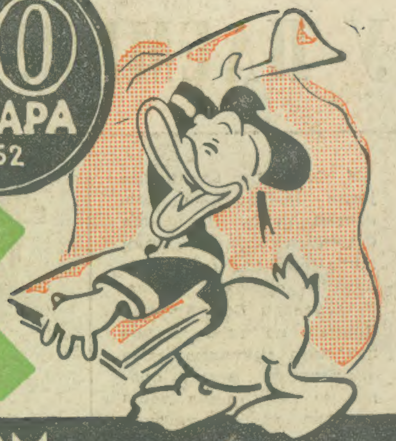

У ОВОМ БРОЈУ:

Т. 9/60

У ПЛЕМЕНУ ТИГРА, ЗМИЈЕ И ВЕТРА

У Флориди, на ивици једне велике мочваре, настањени су Индијанци Семиноли који углавном живе исто као и пре неколико стотина година. Истраживач Бен Луцијен Бармен, из чијег чланка доносимо неколико најзанимљивијих места, провео је међу њима доста времена да би упознао њихове етничке особине.

Туристи знају да Семиноли живе у чикима, једноставним древним купама покривеним палминим лишћем. У њима су обично само старије жене које шију и крпе а понека од њих има чак и покретну шиваћу машину. У Америци се о Семинолима обично зна онолико колико се знало пре једног столећа кад су потиснути у данашњу област Евerглад, пусти мочварни предео Јужне Флориде.

Покушао сам у више махова да започнем разговор са понеким од староседелаца, али су ми они увек окретали леђа. Обратио сам се онда јединoм белом човеку, претставнику америчке власти, који је омиљен међу Индијанцима. Захваљујући овом предусретљивом грађанину, уклонио сам зид неповерења и почео да испитујем њихов живот.

Једног дана, мој млади водич, Индијанац, рече ми:

— Становници овог села припадају мом племену Тигар док други припадају племену Птица, Змија, Вукова, Ветра и Кише.

Пошто смо прошли поред мочваре на чијој је ивици један урођеник хранио алигатора, он је наставио своју причу.

— Свако племе претставља породицу чији чланови не ступају у брачне односе. Ни ја се нећу женити девојком из свога племена а ево шта се догодило једном мом рођаку. Он ради у фабрици авиона у Калифорнији у којој је упознао Индијанку са којом је хтео да се ожени. Међутим, у последњем часу је сазнао да и она припада племену Тигрова. Његово разочарање било је толико да се зарекао да до краја живота не ступи у брак.

Од јутра је дувао хладан северац и ја сам га запитао како ови људи, слабо обучени, подносе зиму.

— Хладноћа нас јача, — одговорио је водич. — Лекари кажу да смо здравији од свих Индијанаца у Северној Америци. Кад наступи јача зима, старији одлазе на брегове, лежу испод патуљастих палми и покривају се кожом од јелена, а жене обавијају малу децу косом да их ветар не однесе.

На ивици села угледао сам остатке једног сагорелог чикија.

— Кад Семинол умре, — наставио је водич да објашњава, — чики се спали са свим стварима, јер би иначе његов дух прогонио наследнике умрлога. Но, бели су нас научили да је штета спаљивати предмете који имају вредност. Зато однедавна, кад је болесник на умору, породица га носи у нови, празан чики.

Неколико дана касније, после дугог путовања по блатњавом друму, стигли смо до резервата Велики Кипарис, усред Евергладa. Ту се налази једно село са неколико кућа. Први становник кога смо угледали био је један стари, сеоски врач. Испричао нам је о нечувеним кишама и поплавама које су недавно задесиле овај крај. Том приликом подављено је много стоке и шумских животиња. Пантери, у жељи да се спасу, скакали су с дрвећа на стоку коју је вода већ носила.

У току разговора, пришло нам је неколико младих индијанских каубоја. Они су скренули разговор на велику светковину зеленог кукуруза која је требало да се одржи за неки дан. Тада се закључују бракови, кажњавају преступници и младићи се свечано уводе међу пунолетне становнике племена.

— То је лепа свечаност, — рекао је врач. — Пева се, игра и пије палмино вино кихоми.

— Али није лепа за нас младе, — одвратио је један каубој. Треба лежати потрбушке пуна четири дана и то без залогаја хлеба, или из држати у земуници чији су зидови поплочани врелим камењем. Запитао сам да ли је тачно, као што се прича, да су Семиноли велики стручњаци за предвиђање времена.

— Ако птице лете са мора на копно, или ако водени пацови носе резервну храну на врхове дрвећа, значи да се приближава ураган, — објаснио је врач.

Нагло сам оборио поглед према великој змији чије ме присуство није нимало обрадовало. Мој водич се насмешио и рекао:

— Семиноли не убијају змије, нарочито штеде звечарке. Наши стари причају да су у давна времена они са звечаркама склопили уговор о вечном пријатељству. Догодило се чак да су змије нападале освајаче кад су прогањали наше претке према Евергладу.

Путујући из једног индијанског насеља у друго, приметио сам да људи живе сасвим различитим животом. Например, једне недеље хране се јајима алигатора, рибама и птицама, а друге недеље једу месо из конзерве, компоте и друга јела, као бели људи у оближњим градовима. За недељу дана разлика у њиховом јеловнику износила би бар једно столеће ако не и више.

Морал Индијанаца је на високом степену. Међу њима готово нема убистава, а крађа је највеће кривично дело. Пошто живе под ведрим небом, чамци и прибор за риболов увек су на обали мочваре и, мада су предмети од највеће животне важности за сваког, нико их не дира.

Живот Семинола занимљив је за науку, јер одражава институције првобитних људских заједница. Изучавајући њих, до извесне мере упознајемо своје далеке претке кад су се налазили на таквом ступњу културе.

НЕВЕРОВАТНО

Од два брода истих димензија, иако је тешко веровати — челични је лакши од дрвеног. Поред тога челични брод са завареним површинама бржи је од оног чије су површинске плоче нитоване, а такође и лакши од њега за 13 процената.

Ripley's — Веровали или не!

ЗА СВАКИ ЗУБ 2 КОЊА — ЕДВАРД ВУДВИЛ ЕНГЛЕСКИ ВОЈНИК КОЈИ ЈЕ БОРЕЋИ СЕ ЗА ИЗАБЕЛУ ШПАНСКУ ПРОТИВ МАВАРА ИЗГУБИО 6 ПРЕДЊИХ ЗУБА — ДОБИО ЈЕ КАО ОТШТЕТУ ЗА ЊИХ 12 РАСНИХ КОЊА (1486)

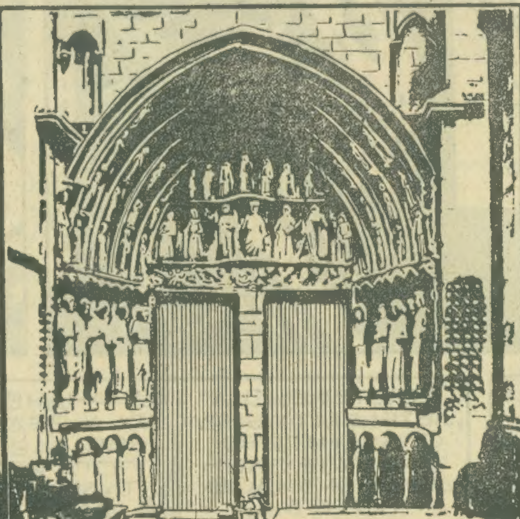

КРАЉЕВСКА ВРАТА НА КАТЕДРАЛИ У БОРДОУ /ФРАНЦУСКА/, ЗАКЉУЧАНА СУ ПОШТО ЈЕ КРОЗ ЊИХ ПРОШАО ПОСЛЕДЊИ ПУТ ХЕНРИХ VI ЕНГЛЕСКИ КАД ЈЕ ГРАД ПОСТАО ФРАНЦУСКИ — И НИСУ ПОСЛЕ ТОГА ОТВАРАНА 507 ГОДИНА

ЧОВЕК ОД ГУМЕ — ЕЛИША ХАБЕРД (1753—1837) ИЗ ЛОНГ ХИЛА (САД) МОГАО ЈЕ ДА УСКОЧИ У 6 БУРАДИ ПОРЕЂАНИХ ЈЕДНО ДО ДРУГОГ И ДА ИЗ ЊИХ ИСКОЧИ НЕ ДОДИРНУВШИ ИХ РУКАМА

КАМЕНИ ВАДИЧЕПИ — ВАЈАРСКО ДЕЛО ПРИРОДЕ У ДАН ЛЕПУ (САД)

МЕЈМЕ МЕКЕНРА — ИЗ МОНТРЕЈА (КАЛИФОРНИЈА) СПАСАВАЈУЋИ СВОЈЕ ДВОЈЕ ДЕЦЕ ЗГРАБИЛА ЈЕ ЗА РЕП ЈЕДНУ 2 МЕТРА ДУГУ АЈКУЛУ ИЗВУКЛА ЈЕ НА ОБАЛУ И УБИЛА ШТАПОМ

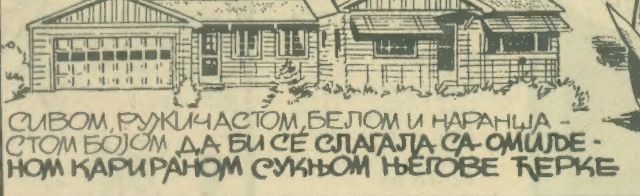

КУЋА ЕДВАРДА ДЕМИТА ИЗ ВИЛВУДА /ЕНГЛЕСКА/ ОБОЈЕНА ЈЕ ЖУТОМ, СИВОМ, РУЖИЧАСТОМ, БЕЛОМ И НАРАНЏАСТОМ БОЈОМ ДА БИ СЕ СЛАГАЛА СА ОМИЉЕНОМ КАРИРАНОМ СУКЊОМ ЊЕГОВЕ ЋЕРКЕ

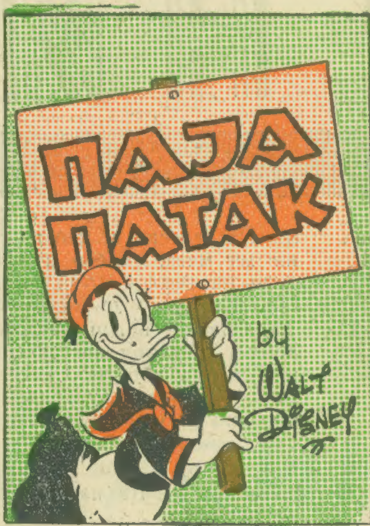

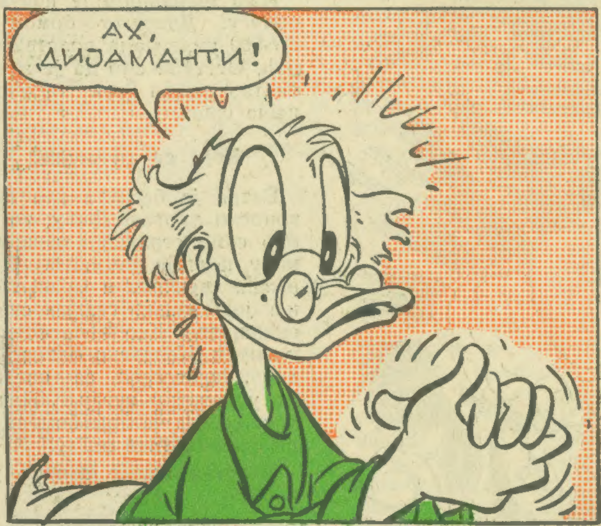

ПЛОВЕЋИ ЋИЛИМОВИ

Делта реке Дунава, која изазива дивљење природњака, ловаца и туриста, стварала се током десетина хиљада година. У њеној еволуцији важну улогу игра шевар који расте на 300.000 хектара. Сваке године у области дунавске делте сакупи се око 2,300.000 тона сировине за индустрију целулозе.

Шевар не покрива само плавне површине између рукаваца Дунава. Наиме, корење ове биљке шири се и у води. Чврсто испреплетани међусобно, коренови ове биљке потсећају на ваљано сукно дебело до једног мет-

ра које се држи на површини воде. Ветрови откидају од зелене масе веће или мање комаде и односе их на средину блатишта и канала. Овакав један зелени ћилим — Румуни га називају „плаур“ — може лако да одржи тежину одраслог човека. Временом се пловеће острвце од шевара појачава стабљикама увелих биљака и животињским остацима, а муљ и песак што их наносе ветар и вода „бетонирају“ острво и претварају га у компактну масу.

Честе буре откидају велике делове „плаура“ које ветар тера по води као каква пловећа острва. Заједно с њима путују животиње и птице које се на њима гнезде.

КАМЕНИ КАЛЕНДАР

Кад је у Перуу био успостављен редован ваздушни саобраћај, пилоти су летећи изнад пустињског предела око града Коско приметили да је камена бесплодна земља испод њих избраздана правим, белим и широким пругама које се лепезасто разилазиле.

За њихове приче заинтересовали су се научници и ускоро је у сунцем спржену пустињу стигла прва научна експедиција. Истраживачи су пажљиво прегледали околину и уверили се да су те широке пруге, које су се протезале неколико километара у дужину, начињене од белих облутака. С каквим циљем су оне прављене? Ко је

обавио тај огроман посао? Одговор на ова питања пружио је случај.

Рано ујутру 22 јуна 1942 године професор Коско, који је узео учешћа у испитивању белих линија, испео се на врх брежуљка који је господарио околином, да би дочекао рађање сунца. Кад се сунце почело дизати иза хоризонта, једна од белих линија одједном је засветлела, као да је била постеља за прве сунчеве зраке. Тако је научник открио тајну белих линија које су поставили древни астрономи.

Почетак астрономског лета — дан летње дугодневице — пада 22 јуна. Главне беле линије водиле су пре ма тачкама изласка сунца у дане када падају пролећна и јесења равнодневица, дугодневица и краткодневица. Те линије служиле су древним Инкама као астрономски инструменат и истовремено као нека врста календара на коме само Сунце по казује време у години.

ЛАБУД РИГА ВАТРУ

На свету постоје две врсте писма: идеографско, у коме се нарочитим знацима претстављају предмети и појмови, и фонетско где се знацима претстављају гласови. Први начин писања најбоље ћемо илустровати следећим примером: долазак Европљана у данашњу Вирџинију, Индијанци су идеографски описали овако: нацртали су лабуда (брод) који је ригао огањ (топови на броду).

Временом су идеографски цртежи упрошћавани да би се претворили у симболичне знаке. Тако су постали египатски и кинески јероглифи и писменост народа Маја.

Вероватно вам је познато да Кинези имају 40 хиљада јероглифа, али да је довољно знати 3 хиљаде да би се неко сматрао образованим човеком. Број јероглифа који се најчешће употребљавају износи око 800 и они претстављају основ кинеске писмености.

Данашње кинеско писмо ствара многе неугодности научницима и техничарима јер их лишава могућности да се служе обичним телеграфом, писаћом машином и штампарским машинама. Кинески слагач у штампарији мора да има при руци 8.000 сандучића и у сваком од њих посебан јероглифски знак. Ништа мање није компликовано ни одашиљање депеша.

Телеграфист ставља пред себе текст депеше коју треба да преда, дебелу свеску исписану стотинама нумерисаних јероглифа и лист чистог папира. Прва му је дужност да у дебелој свесци нађе јероглифе који се налазе у депеши, а затим мора да на папиру испише њихове бројеве. Постепено депеша добија изглед таблице испуњене бројевима. На другом крају телеграфске мреже, службеник који прима депешу обавља тај исти посао, само обрнутим редом. У ствари, сваки кинески телеграм мора се најпре шифровати, а затим дешифровати, јер се јероглифи не могу преносити телеграфским путем.

„ОЛИМПИЈАДА ШПАГЕТА“

Ове године ће се у спортску Олимпијаду у Риму неизбежно уклопити и „олимпијада шпагета“. Италијански кувари који ће се бринути о исхрани најбољих домаћих спортиста као и учесника на овој великој спортској манифестацији из других земаља, заједно са шефовима кујни најлуксузнијих римских ресторана већ поодавно припремају „изненађења“. Нови специјалитети од макарона и шпагета биће врхунац Олимпијаде у гастрономском погледу. Разумљиво је да рецепти засад остају професионална тајна.

НАЈБОЉЕ ПЛАЋЕНИ ЉУДИ

Нојбоље плаћени службеник у свету је, вероватно, Фредерик Донер руководилац великог аутомобилског концерна Џенерал моторс. Он се налази на челу листе најбоље плаћених лица у свету — са три милиона марака годишњег прихода. За њим је директор исте фирме са 2,5 милиона марака. Интересантно је да се међу 24 „изабрана“ налази 13 лица из индустрије аутомобила, што значи да је она и најуноснија, а нема ни једног из филмске индустрије, иако су донедавна они били најбоље плаћени. За аутомобилском долази челична индустрија која има три своја претставника. Остала осморица припадају рударству, хемиској индустрији и аеронаутици.

Ови високи приходи подлежу и високом опорезивању тако да им, уколико на неки начин не избегну плаћање пореза, остаје свега 30 отсто „зараде“.

УПЛАШЕНИ

Ово је опис тешке борбе у ваздуху једне формације од преко 300 бомбардера. У исто време водила се још једна жешћа битка — у срцима људи.

Још неколико секунди и даће се знак да отворимо трапове са бомбама. Пажљиво сам испитивао област која се пружала испод мене. Била је ишарана густим димом. Где су црвени сигнали да означе циљ? Да се није нешто десило команданту групе ескадрила Леонарду Чеширу и његовим извиђачима који треба да обележе мете?

Док је наша велика формација бомбардера „Ланкестер" кружила на око 3000 метара висине, чекајући упутства, ступила је у дејство снажна непријатељска против авионска одбрана. Минути су пролазили а сигнални знак на земљи се није појављивао. Још никако да дође наређење о почетку бомбардовања. Младићи у нашем авиону почели су већ нелагодно да се осећају. Немачки ловци као рој осица, са свих страна су се устремили на нас. У ваздушним борбама бомбардери су им увек били одлична мета. Један „Ланкестер" је у нашој непосредној близини експлодирао...

А још никако нема наређења да бацамо бомбе. Да ли ће уопште доћи?

Не знам шта се оног тренутка десило, али свакако нешто ново и чудно што у току ранијих тридесет летова са 619 ескадрилом никад нисам доживео. Налазио сам се међу уплашеним људима, који нису скривали свој страх. А ипак, тога дана, 3 маја 1944 године, пре него што смо узлетели из базе у Данхолм Лоџу крај Линколна, били смо захвални што нам је овог пута одређен лак задатак.

Линије на карти водиле су нас до тачке 8 миља источно од Париза, до Мејли-л-Кампа, где се налазила велика концентрација немачких оклопних јединица. План напада био је прецизно разрађен. Капетан Леонард Чешир, у пратњи три „Москитоса", требало је изнад циља да избаци беле ракетле. Затим да светлеће бомбе обасјају груписане немачке тенкове, на које смо имали да бацимо бомбе. Речено нам је да не почнемо са бомбардовањем док не угледамо одређене светлосне сигнале како бомбе не би биле узалудно бачене.

Једна новоуведена техника у радиовези допринела је да овај напад буде друкчији од свих ранијих. Капетан Чешир иако је био извидница наше формације, није имао радиовезу са нама. Радио је на специјалној таласној дужини. Али зато је један авион био додељен за везу и пренос порука између извиђачке групе и формације бомбардера.

Авиони — буктиње

Непријатељска ватра са земље и из ваздуха постајала је све жешћа. Неколико погођених бомбардера се просто распало у ваздуху и преживели чланови посаде спасавали су се падобранима. Тај призор просто ужасава јер и друге већ следећег тренутка може да задеси исто.

При светлости месечине — како смо тих тренутака мрзели ту романтичну светлост,

контуре других „Ланкестера" сабласно су изгледале. Кружили смо и чекали знак... два минута... пет... десет. Још три погођена „Ланкестера" сурвала су се у пламену.

У напетом ишчекивању чуо сам речи навигатора:

— Кит је оборен!... Сада је и Ланк одлетео дођавола...

Шта се десило — питао сам се. — Зашто још чекамо?

Наставили смо да кружимо свесни да испод наших ногу лежи по 12 бомби напуњених експлозивом. Осећао сам се као да лежим на клупчету гуја. Изненада, један преплашени глас изговори:

— Бацајмо бомбе и бежимо из овог пакла!

Били смо запрепашћени. Никада се раније није десило да неко самовољно издаје наређења. Случај као да је хтео да подвуче ове речи: један „Ланкестер" се претвори у буктињу.

Истовремено и други глас се придружи првом:

— Бацимо бомбе!

У везу се укључи још један глас:

— Престаните! Шта ће „Цери" мислити о нама! (Ми смо немачке пилоте звали „Цери"). На шта све ово личи!

Али страх је већ захватио људе. Више гласова је потстицало:

— Вратимо се кући.

— Бацајмо бомбе!

— Зар да сачекамо да се цео „Луфтвафе" овде скупи?

Око нас је кључало као у котлу. Изгледало је да се цело небо, са свим својим усијаним звездама, спустило на наша леђа.

Под тепихом сопствених бомби

Изненада, прекидајући негодовање ауторитативан и хладан глас заповеди:

— Свако ко препозна неки од ових гласова, поднеће ми извештај у бази

Више није требало сумњати — то је био глас капетана Чешира. Његов сам глас чуо само једном изнад Берлина, али сам га добро запамтио.

Поједини „бунтовници" игнорисали су наређење команданта групе и наставили са својим упадицама. Кад је већ изгледало да гађање неће бити ни одржано, кроз густ дим који је долазио са земље, појавили су се сигнали за обележавање циља. Са 23 минута закашњења дошло је наређење за бомбардовање.

„Ланкестери" управише своје дуге врхове ка обележеним метама. Али тог тренутка сам се следио од ужаса. У јату наших бомбардера неки су се налазили изнад нас и то — са отвореним траповима. Осећао сам се као да смо им ми мета, уместо немачки тенк на земљи. Али тепих бомби прошао је поред нас.

Настао је прави ватромет. Земља је испод нас дрхтала и тутњала као да су се отвориле хиљаде вулкана. Повремено се само чула команда:

— Лево!... Лево!... Бомбе напоље... Врата на траповима затворите.

Наш нишанџија је повукао полугу. Дванаест бомби од по 500 килограма полетеше у ноћ. Осетили смо да је авион постао лакши али такође и наша срца.

Који су ти људи?

Ватра је беснела као смртоносни ураган. Дању, то би био само страшан призор а ноћу постаје језовито. Блештава светлост и мрак, због ње још црњи, стално су се смењивали. Као игра живота и смрти. Недалеко од нас један „Ланкестер" се претвори у ватрену куглу... Два... три... Још четири бомбардера суновратише се.

Капетан нашег авиона узвикну:

— Дођавола, спуштајмо се већ једном!

На око двадесет метара над земљом били смо ван домашаја непријатељских ловаца, али претила је опасност да у мраку налетимо на неко дрво или стуб. Борба је горе још беснела. Осам наших авиона, готово у једном тренутку, падали су у пламену.

Наш бомбардер се први вратио у базу. Доцније смо дознали све. Дим и ватра су замрачили прве сигнале које су капетан Чешир и његови пратиоци сасвим тачно пустили на земљу. Али још горе је било то што се прекинула веза између њих и главне формације. Иако је командант групе упорно покушавао да се укључи у радиовезу, ми нисмо примали наређење за почетак бомбардовања и у томе смо изгубили драгоцена 23 минута.

Од укупно 338 бомбардера изгубили смо 46. Али су стотине зграда у којима је било смештено преко 15.000 немачких војника, просто збрисане с лица земље. Концентрисан напад бомбама био је тако јак, установили су сутрадан наши авиони извиђачи, да су кровови са неких зграда одлетели иако оне нису биле директно погођене.

Они преплашени људи из наше формације били су добровољци. Знали су унапред шта их чека а ипак су се латили тог опасног посла.

Осећали су да постоји свега пет отсто могућности да преживе уобичајену квоту од 30 ваздушних напада. А ипак сви су били велики јунаци и многи од њих погинули су као хероји. Само, у оном тренутку потврдила се стара истина: у свим људима, осим храбрости постоји и страх.

СВЕ ОД КОРЊАЧЕ

Без корњаче и пеликана тешко би се могао замислити живот племена Сери које живи на пустињском острву Тирубон у Калифорниском Заливу. Ово примитивно ловачко племе успева да се одупире цивилизацији још од шпанског освајања Мексика па све до данас.

Припадници овог племена лове морске корњаче помоћу харпуна. Месо им, разуме се, служи за исхрану, од костију праве разне предмете за домаћу употребу, од коже с ногу која је зеленкасте боје израђују неку врсту сандала, док се оклоп употребљава за кров на колибама које имају облик кишобрана, или за дечје колевке, судове за воду, као штит и мртвачки сандук.

С времена на време, кад то племенски врач одреди, читаво племе одлази чуновима на 20 километара удаљено Острво Пеликана у „пеликанску жетву". Пеликане, које је на спавању веома лако ухватити, убијају штаповима. Месо пеликана, Сери сматрају за нарочиту посластицу. Са убијених птица жене одеру кожу заједно с перјем, добро је очисте од остатака меса, а затим остављају да се суши. Две или три коже тада састављају уједно — уместо конца им служе жиле или власи са глава мушкараца — и тако добијају пернате огртаче који су одлична заштита од трња и бодљи. То је најлепши дар свакој девојци из племена на дан њене удаје.

ДОВИТЉИВИ МЕЧИЋИ

На лукавство код животиња често наилазимо тамо где бисмо му се најмање надали, — каже француски природњак и истраживач Тијери. — Догађаја који ћу вам испричати сећам се до најмањих ситница, јер се, чини ми се, никад у животу нисам слађе смејао. Био сам у то време гост код једног шумара који је у идиличној шумској кући живео са женом и ћерком.

Поред њих у „домаћинству" сам затекао и два мечета — сирочета чију су мајку убили ловци. Мечићи су били љупке трапаве животињице већ привикле на свој нови дом и укућане. Били су велики гурмани и ћерка мојих домаћина, која је преузела на себе бригу око „сирочића", имала је пуне руке посла, да их снабде довољним количинама хране, нарочито воћем.

Једног дана кад се девојчица вратила из врта носећи тешку корпу пуну лубеница, њена два штићеника потрчала су према њој највећом брзином коју су им дозвољавале њихове трапаве шапе. Мумлали су и уздисали као и увек кад су желели да од ње измаме какву посластицу.

Али, Катинка — тако се звала њихова заштитница — била је наменила лубенице продаји и остала је чврста при тој својој одлуци. Мечићи су већ добили обилан ручак и нису имали никакве потребе — већ само жељу за додатком. Као каквој деци стрпљиво им је објашњавала да су доста јели. Мечићи су се умирили, као да су је разумели. Катинка је кренула према кући, задовољна тиме што су је, како се њој чинило, послушали.

Међутим, тек што је крочила, једно мече се испред ње подигло на задње шапе, док ју је предњим „загрлило" око колена. Оно се тако често умиљавало и Катинку је тај његов покрет дирнуо, али није показивала ни најмању намеру да попусти његовој молби. Покушала је да се ослободи загрљаја а за то су јој биле потребне обе руке јер се мече чврсто држало за њену хаљиницу. Спустила је због тога корпу, узела рукама његове шапе...

Изгледало је да друго мече није ни примећивало ту нежну сцену. Али, оно као да је само чекало на то, потрчало је према корпи коју је девојчица спустила на земљу. Да је целу одвуче — за то није имало снаге. Међутим, ни за тренутак није оклевало: ударило је шапом корпу, ова се преврнула, а лубенице су почеле да се котрљају по дворишту. Тада је и „нежној сцени" дошао крај. Катинка је била одмах ослобођена загрљаја. Али, пре но што је могла да покупи лубенице, мечићи су се побринули за себе: свако од њих „зграбило" је шапом по једну од највећих и скачући на остале три ноге два мала лукава преступника побегла су у своју кућицу у дну дворишта.

АНЕГДОТЕ

ТРИБУЛЕ

Чувена дворска будала француског краља Франсоа I, Трибуле, пожали се владару да један од његових дворана жели да га убије.

— Ништа не брини! — одговори краљ. — Усуди ли се неко да те лиши живота, обесићу га пре но што се наврши петнаест минута од твоје смрти.

— Да, господару, — рече молећиво дворска будала, — али бих ја више волео да то учините петнаест минута пре моје смрти!

ВЕСПАЗИЈАН И ЊЕГОВ СПОМЕНИК

Претставници једног града дођу у посету римском императору Веспазијану и смерно изјаве да њихова варош жели да му подигне бисту која ће да кошта велику суму новца.

— Спустите је само на мој длан. То ће јој бити најлепши постамент! — рече император и пружи шаку.

ЦРВЕНКАПИН ВУК

Познати амерички природњак Едвин Веј Тил пише о једном дирљивом случају из животињског царства:

„Нисам лично видео Црвенкапиног вука али знам место где је живео и чуо причу о његовим последњим данима.

Професор Џорџ Ј. Келер са Државног колеџа у Пенсилванији који ми је испричао ову причу одгајио је малог вучића кога је неки трапер ископао из склоништа пошто му је мајка убијена. По једној познатој личности из једне књиге о животињама професор, тада још млад, наденуо му је име Лобо.

Мали вук је одрастао као љубимац целе куће и био толико питом да се стално играо са професоровом децом. Само по неки пут би као прави кер пратио свог господара кад је полазио у лов у неку од оближњих шума. Без обзира колико је одлутао са осталим псима он се први враћао своме господару када би овај звизнуо.

Тако је провео прве године живота а онда је дошао дан његове славе. У колеџу, у коме је и професор предавао, приказивао се поводом неке свечаности комад „Црвенкапа". Келерова мала кћи играла је црвенкапу а на њен знак на бини се појавио прави вук — њен омиљени Лобо. Не плашећи се нимало публике он је весело трчкарао по бини и за трен ока постао љубимац целе школе која га је прозвала „Црвенкапин вук".

Али, после претставе док је Келер завршавао неки посао он је остао везан у ходнику испред сале. Зачас се око њега сакупила гомила света. Уплашен он ј нагло отргао каиш којим је био везан и побегао низ улицу.

Било је касно поподне и мрак се брзо спуштао, пун снега и магле. Плашећи се да ће га неко убити Келер је кренуо да га тражи. Била је већ пала ноћ када је на врху једног брега угледао силуету свог љубимца јасно оцртану према небу.

Звизнуо је као обично и спустио се на једно колено испруживши руку. Вук га је препознао и дошао трчећи преко поља. Завукао му је дршћући њушку под пазух, а онда пријатељски лизнуо Келера по образу.

После овог догађаја живот младог вука се наставио исто као и пре. Са осталим псима у месту одлично се слагао и нико на први поглед не би рекао да Лобо није пас.

Нарочито се спријатељио са једном расном Кули кучком тако да су постали нераздвојни. Келер им је саградио кућицу.

После неколико месеци неки човек из другог града дошао је Келеру, јер је чуо да има педигрирану керушу коју је желео да купи. Понуђена цена била је таква да је Келер није могао одбити. Извео је керушу из кућице и намакао јој каиш. Лобо је по свом обичају кренуо за њом. Али га је Келер гурнуо натраг и затворио врата. Кроз решетке је Лобо видео како Келер предаје каиш странцу и овај одводи Кули.

То поподне Келер када је ушао да нахрани Лобоа приметио је како се завукао у најудаљенији кут и како га посматра полузатвореним очима. У првом тренутку није обратио пажњу на то али вук се зачас једним дугим скоком бацио право на његов врат. Келер је инстиктивно дигао руку а силина удара животињског тела изнела га је из кућице. У паду успео је да затвори врата између себе и Лобоа који као да је побеснео.

После тога дана кад год би се Келер приближио кавезу Лобо се као да је подивљао бацао на жичане зидове.

Сви покушаји да умири свог некадашњег љубимца остали су без успеха — он је постао тако опасан да је морао ускоро да буде убијен.

Његово поверење у људе распрсло се као дечји балон оног тренутка када су му учинили нажао и цела природа животиње се из темеља променила. Дивље је остало дивље и питоми Лобо постао је вук.

ОТАЦ ПОДВОДНОГ РИБОЛОВА

Волт Дизни се прославио серијом филмова сниманих под водом. Али он није пионир таквих филмова. Та част припада Ернесту Вилијамсону, некадашњем карикатуристи из Норфолка.

Једне вечери 1913 године док је шетао уском стазом покрај мирног мора, Вилијамсон је имао осећај да се налази у каквом потонулом граду. Из тог осећања родила се мисао да сними свет под морем.

Баш у то време његов отац, капетан Чарлс Вилијамсон, саградио је лађу за спасавање са металном цеви на дну кроз коју се спуштало у куглу за посматрање. На њој су били стаклени прозори и механичке руке. За време испитивање лађе син је сишао у куглу и направио прве снимке. Када их је понудио редакцији „Вирђинијен пилота" изазвали су велико интересовање. Договорио се зато са главним уредником да организује експедицију која би снимила први филм о животу под водом. Вилијамсонов текст са великим бројем фотографија из морских дубина лист је објавио уз велику рекламу.

Холивуд је био тада тек у повоју али чим је сазнао за ово понудио је своју финансиску помоћ. У сарадњи са неким филмским дистрибутером из Њујорка он је основао филмску компанију и конструисао нарочиту комору за сликање — „фотосферу", коју је опремио подводним рефлекторима. У фебруару 1914 године кренуо је на пут са професионалним снимատељем и главним уредником „Вирђинијен пилота". Спустили су уређаје за снимање на дубину од 10 метара и снимили црнце како у морским дубинама хватају новац бачен са великих бродова. То је био и први снимљен подводни филм.

Други Вилијамсонов филм требало је да буде борба ронилаца и морских паса. Ангажово је два црнца за „носиоце" главних улога. Али иако су се они заиста нашли „лицем у лице" са морским псима камера није стигла да забележи њихову борбу. Први црнац је успео чак и да располи морског пса али камера ту брзину није могла да прати. Мамац — угинули коњ, који је привлачио морске псе омео је сниматеља да забележи на траци подвиг другог црнца.

Пошто није било другог излаза, Вилијамсон је сам скочио међу дванаест морских паса који су кружили око угинулог коња. Био је присебан и успео да се постави пред камеру тако да је она забележила његов сусрет са морским псом и тренутак када му је сјурио нож у трбух. Успео је да убије морског пса али услед дужег боравка у води, био је сав изгубљен. Једва су га извукла на површину. Вилијамсонов филм „Подводна експедиција" убрзо је постао чувен као један од првих документарних филмова.

Највећи успех је постигао филм „Двадесет миља под морем" који је сниман читавих четрдесет година пре Дизнијевих.

ДАН БРАШНА

У јануару 1951 године Париз се налазио у рату с Анријем IV. Било је то у време верских ратова у Француској и Париз је одбијао да после смрти Анрија III призна вођу Хугенота, Анрија IV, за владара.

Огорчен зато што му се главни град Француске одупире већ две године, одлучио је да га узме на превару.

Ноћу 5 јануара његов официр Де Вик на челу једне групе од четрдесет војника прерушених у сељаке од којих је сваки гонио по једну мазгу натоварену врећама с брашном, залупао је на градска врата Сен Оноре, тражећи да му их отворе. Наиме, он се надао да ће тада успети да освоји овај прилаз у град и да ће га држати до Анријевог доласка који се са својим трупама налазио утаборен недалеко од Париза.

Али, Парижанима је неко јавио за ову маскараду. У три часа изјутра кад су мазге и вреће с брашном стигле на врата, прерушеним војницима било је речено да су за њихово брашно припремљени чамци у Шајоу и да, према томе, треба да оду тамо, на обалу Сене. Парижани су смерали да за то време изврше изненадни напад на Анрија IV.

Међутим, неки париски официр који није о свему био добро обавештен, зазвонио је на узбуну. Чувши то, прерушени војници разбежали су се куд који, а њихов вођ Де Вик је појурио краљу, и овај се одмах са читавом својом војском брзо повукао што даље од Париза.

Парижани су тако без икакве борбе добили приличну количину доброг брашна којим су попунили своје залихе, а истовремено избегли покољ и отерали краља. Париз је одлучио да тај дан обележи слављем, а да га ни каснија поколења не би заборавила назвао га је „Даном брашна".

КАКО ЈЕ ОСТАО ЖИВ

У селу Пресједовцу, у горњем току Неретве, налази се неки Жарковић, који је оседео још у својих 25 година. После рата, када су сређиване нове матичне књиге људи су се зачудили кад су видели да он нема више година.

— Па, што ти је глава тако сиједа, побогу брате!

— Е, ваљала је мени 'вака глава за вријеме рата, — рече Жарковић. — Ко год дође у село вели: „Само ти сједи стари"! А да није била 'вака вјерујем да сад не бих имао никакву.

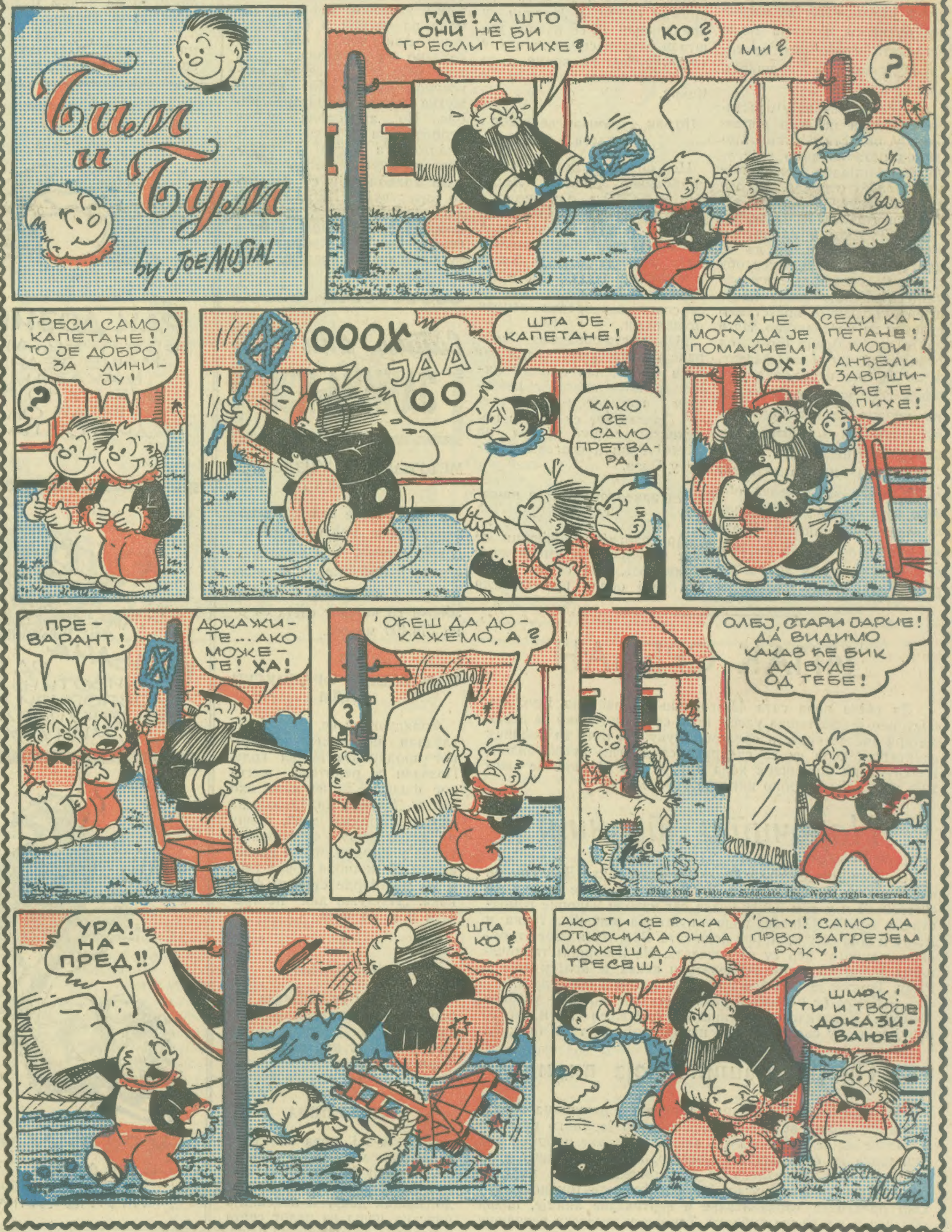

ПОТАПАЊЕ АБУ СИМБЕЛА

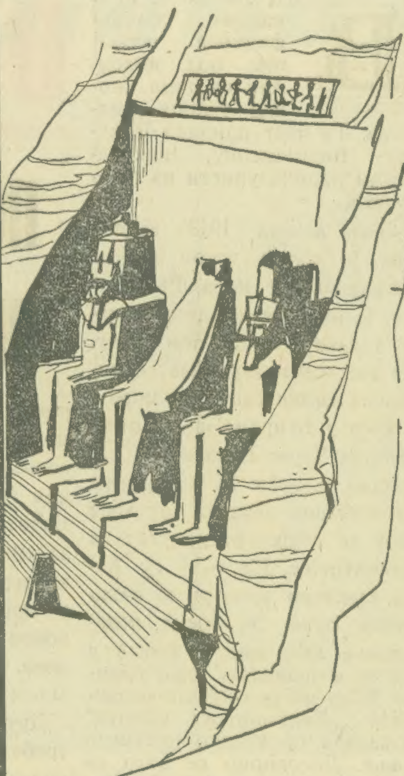

Пре неколико недеља одржана је једна несвакидашња конференција. Најчувенији светски археолози египтолози, инжењери и историчари састали су се на палуби једног брода који је пловио Нилом северно од суданске границе, да за столом, испод цираде која их је штитила од убитачног сунца, донесу закључак о чувеном храму Абу Симбелу. Као што је познато, овај храм, по висини сличан згради од 30 спратова, који је саградио Рамзес II у славу бога Сунца, треба да се потопи због Асуанске бране. После трочасовне дискусије, главни египатски археолог Омар Ростен је изјавио:

— Дакле, од свих предложених пројеката усваја се предлог Пјетра Грапола, главног конзерватора споменика у Верони. Храм Абу Симбел биће заштићен од воде будућег језера полукружном водојажом са полупречником од 300 метара.

Свако може да приложи новац

Никад досад још није утрошена толика сума за очување једног археолошког споменика. Она износи трећину новца предвиђеног за изградњу бране, и многима може изгледати чудно што се толико троши за прошлост, али...

Ако се не рачунају прастари рукописи недавно пронађени у области Мртвог Мора, од рата наовамо није учињено ниједно значајније археолошко откриће. Дугогодишњи немири у Кореји, затегнуто стање у Израелу, затим у Турској и на другим местима, учинили су да се многа важна ископавања обуставе. Са гледишта стручњака УНЕСКО-а, свако напуштено налазиште претставља губитак за човечанство. Истина је да ће брана бити од огромне користи за фелахе, и да је она неопходна, али човек себе унапређује на само мерама за изградњу будућности већ и чувањем докумената о прошлости.

Већ три месеца петнаест УНЕСКО-вих стручњака обилазе свет да нађу добровољну финансиску помоћ. Позвани су сви љубитељи уметности, од најмлађих до најстаријих, да постану мецене јединственог археолошког подухвата.

Навршила се година дана откако је на позив УАР почело проучавање планова за обезбеђење храма бога Сунца. Француски инжењер Коан, који је пројектовао брану код Фрежиса, предложио је да се изнад храма подигне бетонско кубе. Један Американац је изнео пројект за кружну брану, а Јапанци су предложили да се начине воштани отисци спољних и унутрашњих зидова храма и да се исти такав подигне у Каиру.

Пољак, стручњак светског гласа

Цео подухват има, уствари, симболично значење. Људи око УНЕСКО-а, односно око Уједињених нација, желе да покажу да међу нашим савременицима који троше стотине милијарди на атомске бомбе и васионске ракете има и таквих који ће уложити све да се спасу изванредне лепоте прошлости.

Међу стручњацима који раде на спасавању храма налази се и један пољски инжењер кога сматрају најбољим статичарем на свету. Прославила су га два подухвата: велика брана на Жутој Реци и спасавање куле у Пизи.

Реч археолога све се више слуша

Археологија у Африци се тек развија, али има велику будућност. Зна се да је на источној обали пре доласка Европљана цветала трговина са Оријентом, специјално са Кином и Индијом. Ту мора да постоје остаци старих градова. Један од њих Килва, који се налазио на једном острву језера Тангањике, тек је недавно откривен. И Могадиско, у Сомалији, био је некад богат град. Један Кинез, путник из 15 столећа, оставио је запис да су се у њему уздизале куће од камена на четири и пет спратова. Али, умало оба нису недавно настрадала. Први због регулације језера Тангањике, други због продужетка писте за млазне авионе. Но, археолози су се успротивили и први план је одложен, а писта је изграђена на другом месту.

За археологију се нарочито интересује УНЕСКО па ће захваљујући њему, и храм Рамзеса II, Абу Симбел, бити спасен јер ће потребну своту уложити становници свих пет континената.

ИПАК СРЕЋАН

За свега пола сата 43-огодишњи Швеђанин Бролунд претрпео је два тешка удеса: прво се стрмоглавио са десет метара високе скеле и преломио руку. На путу за болницу санитетска кола су се сударила са другим аутомобилом. Из слупаних болничких кола Бролунд се извукао не само жив него није задобио никакве нове озледе.

Нарочити тренинг

За Олимписке игре у Риму енглески тркач Дон Томсон припрема се на свој начин. У купатилу загреје ваздух до 40 степени и у том паклу читав сат изводи напорне гимнастичке вежбе. После, ради опуштања мишића, тапка у месту и корача у круг још пола сата. Резултати овог „тропског тренинга" већ су се показали. На изборним такмичењима у Чигвелу, при температури каква је крајем лета у Риму, Томсон је био бољи од свих осталих кандидата.

— Клима ће у Риму играти пресудну улогу, — уверава Томсон. „Купатилским тренингом" прекаљен сам и чврсто верујем да ћу савладати све напоре који ме тамо очекују.

Писаћа машина која види

Попуњавање формулара на писаћим машинама задаје дактилографима велике муке. Потребно је много времена и пажње да се тачно погоде линије и испуне рубрике или још више да се направи формулар. Али сада, пише један немачки лист, пронађена је електрична машина која ће сама обављати овај посао, јер има фотоелектрично „око". Оно прекуцава хоризонталне и вертикалне линије, прави образац и попуњава рубрике. Такође аутоматски регулише и кретање ваљка на писаћој машини.

Ситно али ЗАНИМЉИВО

МЕЂУНАРОДНА ИЗЛОЖБА МАРАКА

У Лондону је недавно отворена велика међународна изложба марака. Ова филателистичка манифестација окупила је много приватних и других збирки из читавог света са око 374.400 марака.

☆

НАЈСКУПЉИ ФРАНЦУСКИ ФИЛМ

Французи су се, изгледа угледали на бившег америчког продуцента Мајкл Тода. Позвали су редитеља његовог филма „За 80 дана око света", Мајкла Андерсона, да сними „Најдужи дан", причу о искрцавању савезничких трупа у Европи. Филм ће коштати 25 милиона нових (две и по милијарде старих) франака. „Најдужи дан" ће трајати 3 и по часа.

☆

СВЕ МАЊИ

У Америци су изазвала сензацију два новитета: батерија, као један „ацисал" и радиопријемник као коцка шећера.

☆

МУЗЕЈ ПИВА

Први музеј пива на свету отвориће се ускоро у Минхену. У њему ће бити изложен историјат пива од Вавилона до наших дана, и колекција пивских чаша из целог света и картона-подметача за чаше.

Жорж Куртлин: МАЛИ БОЛЕСНИК

Лекар (са шеширом у руци, озбиљан): — Јесте ли ме ви, госпођо, позвали да обиђем болесника?

Мајка (узбуђена): — Да, господине докторе. Изволите, уђите, молим вас. Мој синчић је болестан. Не знам како је дошло до тога не може да стане на ноге.

Лекар: — Пада!..

Мајка (кроз сузе): — Да, господине докторе, пада. Непрестано пада!...

Лекар: — На земљу?...

Мајка: — На земљу.

Лекар (замишљено): — То је заиста чудно. Колико му је година?

Мајка: — Четири и по.

Лекар: — Да ли се то досад још који пут дешавало?...

Мајка: — Никад.

Лекар: — Заиста чудно! У тим годинама се дете добро држи на ногама. А како је то настало?

Мајка: — Не знам ни сама. Ништа не разумем. Синоћ му је било врло добро. Скакутао је весело кроз стан као зечић. Јутрос сам дошла као и обично да га пробудим. Обукла сам му чарапе, навукла панталонице, ставила га на ноге и, одједном, он се срушио на земљу.

Лекар: — Можда је учинио погрешан корак?

Мајка: — Сачекајте да вам све испричам... Притрчала сам му. Подигла сам га. Он је пао и по други пут. Ја сам га поново подигла и још једном му помогла да стане. Поново је пао... И тако... седам или осам пута. Откако је јутрос устао непрестано пада!

Лекар: — То је заиста необјашњиво. Могу ли да видим малог болесника?

Мајка: — Наравно!

Из друге собе она је донела на рукама болесног малишана који, међутим, изгледа сасвим здрав.

Лекар: — Дете је баш лепо, румено. Спустите га, молим вас.

(Мати га ставља на ноге али оно пада).

Лекар: Још једном, молим вас...

(Дете опет пада).

Лекар (замишљено): — То је заиста невероватно. (Обраћа се детету): — Да ли те, мали, нешто боли?...

Дете: — Не, ниста ме не боли; само не могу да стојим.

Лекар: — Јеси ли добро спавао прошле ноћи?

Дете: — Јесам.

Лекар: — Јеси ли добро доручковао? Да ли би попио још једну шољу млека?

Дете: — Попио бих...

Лекар: — Сад знам шта је у питању. То је, госпођо, парализа.

Мајка (пренеражена): — Пара... Ах!

Лекар (сажаљиво): — Нажалост, тако

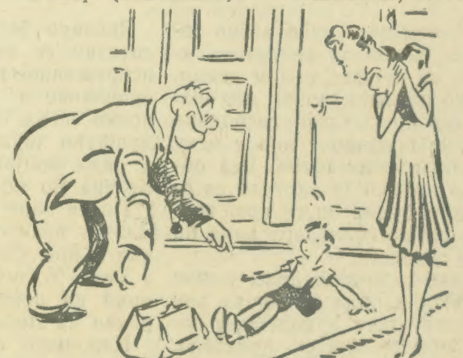

је. Потпуна парализа доњих удова. Уосталом видећете и сами да су удови малог болесника потпуно неосетљиви на додир, па чак и на убод иглом...

(Припремајући се да начини опит, доктор се сагао и — одједном, изненађен, прснуо у гласан смех).

— Али, госпођо... каква парализа! Шта говорите којешта!

Мајка (увређено): — Па ја нисам ни речи казала. То је ваша дијагноза!

Лекар: — Заиста... Видите зашто мали не може да се држи: ви сте му обе ноге ставили у једну ногавицу од панталона!...

РАК ДОЗИВАЧ
БЕЗ ПРЕСТАНКА МАШЕ ЈЕДНИМ ЊАКАЗАМА. О'Е СУ 10 ПУТА ВЕЋЕ ОД ДРУГОГ ПАРА

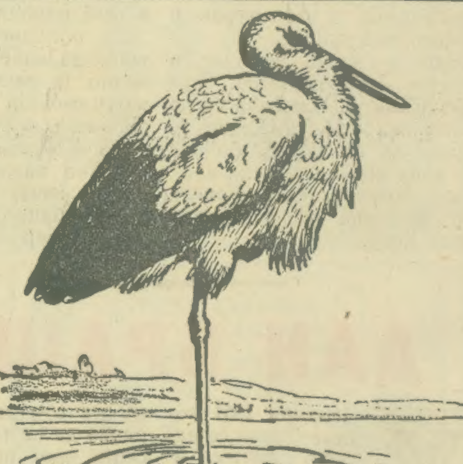

РОДА
ИМА ТАКВЕ ЗГЛОБОВЕ У „КОЛЕНИМА" ДА САТИМА МОЖЕ ДА СТОЈИ А ДА СЕ НЕ УМОРИ

КОРЊАЧА ОД СВИХ ЖИВОТИЊА ИМА НАЈСПОРИЈИ ПУЛС — 13 ОТКУЦАЈА У МИНУТУ

АМЕРИЧКИ ПАЦОВ МЕСЕЧАР БРАНИ СЕ ИСПУШТАЈУЋИ ЗАДАХ ИСТОВЕТАН С МИРИСОМ ЦРНОГ ЛУКА

КРСТОКЉУНА
ЈЕ ЈЕДИНА ПТИЦА КОЈА ИЗВОДИ ПТИЋЕ ЗИМИ

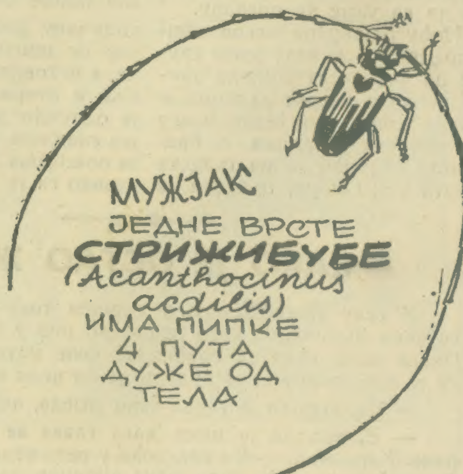

МУЖЈАК ЈЕДНЕ ВРСТЕ СТРИЖИБУБЕ (Acanthocinus acdilis) ИМА ПИПКЕ 4 ПУТА ДУЖЕ ОД ТЕЛА

НЕЗАВИСНЕ ДРЖАВЕ АФРИКЕ

У Африци, на континенту са најмање воде, са највећим пустињама и најнепроходнијим џунглама, са најбогатијом флором и најразноврснијом фауном, догодиле су се у току последње четири године значајније ствари него за протекле векове. Афрички народи раскидају са вековним ропством и стичу независност — Африка мења свој лик.

Континент који на географским картама личи на велико оштећено људско срце никако не мирује, он се пропиње и бори против колонијализма, који добија страховите ударце од поробљених а нема снаге ни могућности да одговори!

Само у првој половини ове, 1960 године, рођено је шест нових држава. У наредних пет месеци тај број ће се повећати за још пет, тако да ће до краја године 11 држава појачати фронт независних и мирољубивих земаља.

На дан 1 јануара 1961 године на афричком континенту биће укупно 21 независна земља.

„Афрички рог" је независан. Етиопија је имала слободу још 200 година пре наше ере. Њеном територијом владали су многи султани, краљеви и цареви. На пространству од 1,237.020 квадратних километара живи сада око 17 милиона становника. На челу државе је цар Хаиле Селасије I, а главни град је Адис Абеба. Земљиште је пуно природних богатстава која се још испитују. Становништво се бави земљорадњом и сточарством номадског типа. Последњих година поклања се нарочита брига просвећивању становништва.

Друга држава у „рогу", који запљускују таласи Индиског Океана а усеца Аденски Залив, најмлађа је независна држава на овом континенту. Њен рођендан је 1 јули 1960 године. Тога дана су уједињене две територије: Сомалија под британским протекторатом и Сомалија под старатељством Организације Уједињених нација. Обе обухватају пространство од 461.000 квадратних километара. Главно занимање становништва је сточарство и земљорадња, а главни град је Могадиш.

Прошло је 113 година (1847) откако је Либија стекла независност. На површини од 111,370 квадратних километара живи 400.000 становника. Земљиште има веома развијену вегетацију. На огромним пространствима расте једно од најскупоценијих дрвета — „тврди" махагониј, а најважнији извозни артикал је каучук. Главни град је Монровија.

Пре тридесет и осам година је Египат постао независан. Територијом Египта највише су владали Турци, а 1952 године се ослободио монархије. Од фебруара месеца 1958 године заједно са Сиријом сачињава Уједињену Арапску Републику. Воде Нила користе се за наводњавање земљишт засејаног памуком, који се највише извози. У новије време индустрија запошљава преко милион људи. После неуспеле оружане интервенције око Суецког Канала он је постао добар извор прихода. Египат има око 994,300 кв. километара где је настањено преко 24 милиона људи. Главни град републике је Каиро у коме живи око 2,400.000 становника.

У последње време се говори много о крвавој расној дискриминацији над црним становништвом у Јужноафричкој Унији. До независности је дошла 1910 године. Влада Верворда примењује политику највећег терора и масакра над обојеним људима. Само у току ове године, у разним инсценираним демонстрацијама убијено је на стотине голоруких и недужних људи. Земљиште је богато златом, бакром, манганом и осталим племенитим металима који се у свету много траже. Клима је веома погодна за живот белаца и зато у Јужноафричкој Унији живи око 4,000.000 белих, док је Црнаца несрављено више — око 14,000.000. Главни град је Јоханесбург док је индустриски најјачи Кептаун.

Судан је независна република од 1 јануара 1956 године. Пре тога био је од 1899 британско-египатски кондоминијум. Данас је на челу републике Војни савет. На површини од 2,505.405 квадратних километара постоје велика природна богатства, која су још у фази истраживања. Народ се бави земљорадњом и сточарством номадског типа јер је стално у потрази за водом. Главни град је Картум.

Либерија је независна парламентарна федеративна монархија од 24 децембра 1951. Пре тога, од 1911 године, била је италијанска колонија. На 1,759.500 квадратних километара живи око 1,5 милион становника. Главне гране привреде су сточарство и земљорадња нарочито по пустињским оазама. Поред тога развијени су, више као домаћа радиност, лов на сунђере и рибарство. Главни град је Бенгази.

Од 25 јула 1957 године Тунис је постао независна република. Пре тога, од 1881 био је француски протекторат. Заузима површину од 155.830 квадратних километара на којој живи преко 4 милиона становника. Трагови колонијалне управе оставили су видне трагове. Влада је збринула незапослено становништво — на јавним радовима који се изводе на све стране ове лепе и питоме земље. Главно занимање је земљорадња, виногради се обрађују са пуно љубави, док је сточарство нешто слабије. Индустрији се поклања велика пажња. Главни град Тунис има око 450.000 становника.

Французи и Шпанци окупирали су Тангер 1912 године. Отада је целокупна територија под француском управом. Од 2 марта 1956 године Мароко, са главним градом Рабатом, независна је монархија. На тлу од 415.507 квадратних километара становништво се бави, у плодним пределима, пољопривредом и сточарством, док се и винова лоза много гаји.

Некадашња Златна Обала престала је да буде енглеска колонија, рађањем нове, независне републике Гане 6 фебруара 1957 године. Свог првог претседника изабрали су 30 јуна 1960, а у мају је претседник владе Нкрумах присуствовао Лондонској конференцији земаља Комонвелта. Република, са главним градом Акром, заузима 237.850 квадратних километара. Земља је богата налазиштима злата, дијаманата и других племенитих метала. Последњим пописом становништва, 3 маја ове године, утврђено је да Гана има преко 7 милиона становника. Главни производ је какао.

Годину дана после Гане и друга држава на обали Гвинејског Залива — Гвинеја добила је независност и постала република 2 октобра 1958 године. Тада су претставници двеју држава издали заједничко саопштење о федерацији. Гвинеја запрема 245.857 квадратних километара где живи око 3 милиона становника. После повлачења Француза претседник Секу Туре и влада улажу велике напоре за осамостаљење и независност. Главни град је Конакри.

Већ првог дана у новој, 1960 години, „Години Африке", најављено је рађање прве из групе земаља које ће постати независне. Камерун је престао да буде француска колонија. Република, са главним градом Јуанда, има 432.000 квадратних километара где живи око 4 милиона становника, који се баве земљорадњом. Велике и брзе реке постаће главни снабдевач овог дела Африке електричном енергијом, а помоћу ње и боксита из великих налазишта производиће се много тражени алуминијум.

Того је независна република од 27 априла 1960. Највећи је произвођач палмове уљарице, а у земљи се налазе огромне резерве разних руда. Према афричком пространству, она је веома мала, заузима само 56.500 квадратних километара. Главни град је Ломе са доста топлом и веома влажном климом.

Дакар је главни град Федерације Мали која је дошла до независности 20 јуна 1960 године. Независну Републику Мали сачињавају две раније француске колоније: Сенегал и Судан. На површини од 1,401.182 квадратна километра насељено је нешто преко 6 милиона становника који се углавном баве сточарством.

Велика налазишта урана, бакра, цинка, злата, сребра и кадмијума главни су узроци последњих крвавих обрачуна између старих колонијалних управљача и Конгоанаца. Још пред само најављивање независности, инсцениране су провокације. Сукоб се заоштравао све више, и на дан њеног проглашења, 30 јуна 1960, почела је и војна интервенција Белгијанаца. Због овога се узнемирио читав свет па је дошло и до интервенције Организације Уједињених нација која је позвала у помоћ оружане саставе својих чланица. Главни град је Леополдвил са око 500.000 становника.

На неколико дана пред крај јула и највеће острво у Индиском Океану Мадагаскар, бивша француска колонија, добило је своју независност. На 589.840 квадратних километара становништво живи од сточарства и рибарења. Главни град је Тананарива са око 200.000 становника.

Последња земља која треба ове године да дође до независности је Нигерија. У овој највећој земљи Африке, на 878.447 квадратних километара живи око 35 милиона становника. Река Нигер, по којој је ово пространство добило име, учинила је да се око ње развије земљорадња и повртарство, а рударство је у великом замаху. Главни град је Лагас, велико саобраћајно раскршће за авионски саобраћај у Африци.

МАРЕМСКИ ЈАХАЧИ

Између Тоскане и Лацијума лежи уз обалу простра на раван Мареме. Ту су некада биле непрегледне мочваре, право легло маларичних комараца и осим паше за стоку никакве друге користи нису доносиле.

Данас се она не може препознати. Узорана сеоска газдинства, стада крава на густој испаши и плодоносна житна поља простиру се у недоглед широм долине.

Али ту и даље живе старе традиције, наслеђене из векова пустоши и усамљености. Мареме имају своје чуваре стада, који не заостају за америчким каубојима ни у дресури коња ни у другим вештинама јахача-пастира. Италијани их називају бутери. Иако се они данас више баве чувањем крава и бикова него коња и возе се на бициклу или веспи, нису се одрекли ни својих јахачких традиција.

Усред Марема лежи средњовековни град Гросето, утонуо у старе зидине са лавом на грбу. Једанпут у години град као да се пробуди, настане живост као у време када су стране војске долазиле. То бутери одржавају турнир.

Испити су врло тешки јер захтевају да се савладају многе вештине: погодити копљем при јахању дрвену фигуру, зазвонити у звоно, убацити писмо у поштанско сандуче, отворити капију, прескакати преко разних препона.

Свечаност се завршава „турниром ружа". Сваки јахач носи на руци розету од свиле и у борби између два „тима" треба да је преотме противнику. На крају долази и подела награда: најбољи бутер постаје „краљ Марема" за ту годину и добија пехар.

БОТАНИЧАР ВЕЛБИЧ И ЊЕГОВА ВЕЛВИЧИЈА

Фридерик Велбич, чије презиме готово свуда у свету пишу погрешно и то немачком ортографијом Welwitsch, јер су га Немци „присвојили", био је син словеначког сељака из Корушке. Родио се 1807 године у Госпи Светој, на Госпосветском Пољу, у близини Целовца. После гимназије отишао је у Беч где се по очевом савету уписао на права, али убрзо прелази на медицински факултет. Од свих предмета највише га занима биологија, тачније речено ботаника. Родитељи су му били сиромашни и он се углавном издржавао сам, писањем позоришних критика за разне бечке листове. Први наговештај његовог каснијег занимања и први његов успех била је једна расправа о биљкама у Аустрији која му је, 1836 године, донела награду бечке општине.

Три године после дипломе, 1839, Велбич је прихватио понуду Виртенбершког туристичког друштва да проучи флору на Капвердерским и Азорским Острвима. Како је, међутим, желео да има стално запослење, отишао је после тога у Португалију и постао управник ботаничке баште у Лисабону. Да би обогатио ботанички врт, он је 1853 отишао у Африку, у португалску колонију Анголу да проучи тамошњи биљни свет. У срцу Африке срео је познатог истраживача Ливингстона који га је још више одушевио за афричку флору и наговорио га да прати његову експедицију до Мозамбика да би успут скупљао и проучавао непознате биљке тада још потпуно неиспитаног Црног Континента.

На том путу по Африци, који је трајао 7 година, Велбич је писао стручне чланке од којих свакако треба поменути географско-ботанички спис „Пут у Пунго Нданго" у коме каже да је тај део Анголе по разноврсности биљног света права ботаничка башта Африке. На висоравни Хуела Велбич је нашао биљку која му је донела светску славу. Ту биљку домороци зову „нтумба", а Велбич ју је назвао „тумбоа бамнези". Касније је енглески ботаничар Хукер дао биљци ново име „велвичија мирабалис" — према презимену човека који ју је и открио.

Стабло ове биљке већим делом је у земљи, док изнад површине избија свега нешто више од једног сантиметра. На том мајушном стаблу су два широка тракаста листа дугачка до два метра (велвичија од свих биљака на свету има најдуже лишће) који могу да доживе старост од 100 година. Велвичија је прилагођена веома сувом поднебљу пустиње Калахари, која је центар њеног живота и размножавања. Велбич је не само открио велвичију, већ ју је и први описао. Касније су ову јединствену биљку проучавали и многи други ботаничари.

Велбич се 1860 године вратио у Лисабон с богатим ботаничким збиркама верујући да ће ту, на миру, моћи да среди сав прикупљени материјал. Међутим, због неких несугласица био је принуђен да напусти Португалију а своје збирке раздељује разним музејима: у Лондону, Берлину, Паризу, Бечу, Копенхагену, Лисабону. Не заборавља ни музеј у Целовцу у коме се и данас чува знатан део његове заоставштине. Његове приватне збирке изгореле су у пожару који је уништио његов стан.

Године 1872 живчано је оболео. Сиромашан и усамљен умро је у Лондону. Најновија проучавања пустињске флоре Јужне Африке, посебно пустиње Калахари, обновила су сећање на ботаничара Велбича за кога мало ко зна да је био Словенац.

РАЗЈАШЊЕНА ТАЈНА ПЧЕЛА

Како се пчеле оријентишу чак и кад Сунце не сија? То често постављано питање дуго времена није добијало одговор. Проналазач „језика пчела" професор доктор Карл фон Фриш је одгонетнуо ову тајну уз помоћ групе сарадника и астронома.

Најзад је установљено да пчеле „виде" ултравиолетне зраке и помоћу њих се оријентишу. До овог закључка је дошао послуживши се фотографским плочама осетљивим на ултравиолетне зраке. Снимао је пределе „на небу" и успео да открије светле мрље у облацима које људско око не може да сагледа, али пчеле их осете. Захваљујући овој својој особини оне лако проналазе пут од саћа до цветних поља и када је облачно.

АТОМСКИ ВРТ

У Данској је пре две и по године устројен први у Европи „гама врт". Налази се у Роскилдефјорду и ту дански научници узгајају биљке које у опитне сврхе излажу зрачењима кобалта. Ово треба да буду замеци нових врста биљака, здравијих, отпорнијих и роднијих од ових које имамо сада.

Плоча „кобалта 60" није већа од длана а има снагу зрачења од 100 кирија. Са неколико метара удаљености у стању је да уништи човечји организам. Зато вртари који раде око биља могу да уђу у врт тек када светиљка на цеви са кобалтом покаже да је он спуштен под земљу и да је његово зрачење безопасно.

Плодови овог „атомског врта" већ се показују. Добијене су јагоде отпорне и према најтежим болестима. Сада се ради на новој врсти детелине са краћим латицама цвета како би пчеле могле лакше да слете и опраше је.

Биљке у непосредној близини кобалта су жртве науке. Конопља је висока једва колико трава после косидбе, док су јагоде закржљале. Осуђене су на умирање да би из њиховог семена никло потомство које ће бити отпорније и имати квалитет које садашње врсте немају. Под дејством зрачења мењају се њихове наследне особине које ће примити новостворене врсте.

ЈЕДАН КОНВОЈ У АРКТИКУ

Крајем 1941 почели су савезници да шаљу Совјетском Савезу ратни материјал. Бродови натоварени у Сједињеним Државама и Великој Британији сакупљали су се у луци Рејкјавик на Исланду, одакле су у конвојима, под општом ознаком ПК и редним бројем, пловили до Мурманска или Архангелска. У повратку, конвоји су носили ознаку КП и редни број. Немци су их нај чешће нападали улето 1942 године, претежно авионима и подморницама и то, наравно, нарочито ПК конвоје.

Кроз маглу, час ређу, час гушћу, пловио је водама Арктика, од Јан Мајена ка Исланду, конвој од 35 транспортних бродова у пратњи пет разарача и два пута толико других, мањих ескортних бродова. Са транспортним бродовима сврстаним у седам паралелних колона и ескортним бродовима распоређеним унаоколо, конвој је из ваздуха изгледао као неправилни шестоугаоник који је захватао површину од близу 16 квадратних наутичких миља.

На командном мосту разарача, који је пловио као средњи брод челне линије, неколико официра живо је коментарисало о депеши која је управо била примљена и дешифрована:

„ПК-17 изложен јаким нападима авиона и подморница. Изгубио три брода."

Био је то 4 јул 1942.

— Када смо се мимоишли са ПК-17? — упита командант навигационог официра.

Пошто преврну неколико страница у бродском дневнику он одговори:

— у 07.30 часова другог јула када смо били око 200 наутичких миља североисточно од Јан Мајена.

Командант се замисли за тренутак и рече:

— Сутра је критичан дан за ПК-17. Немци ће своје нападе усретсредити вероватно само на њега.

Непуних дванаест часова касније, командант је примио депешу која је потврдила његову мисао: „ПК-17 растурен. Авиони и подморнице потопили су још 14 бродова."

Извештај га је поразио. Толике губитке није досад претрпео ниједан конвој у Арктику, а још треба око 800 наутичких миља да пређе.

Заокупљен тим мислима, командант се попе на командни мост и упита официра страже:

— Где се налазимо сада?

Овај му показа на карти једну тачку на курсу повученом неколико миља северно од Исланда.

На екрану радара, коме се командант приближио, светлуцало је мноштво тачкица; били су то бродови конвоја. Обала Исланда није се назирала, али, ако је збројена позиција била тачна, морали су се за пола часа појавити обриси Норд Капа најсевернијег рта на Исланду.

Магла је на махове бивала толико густа да се са командног моста једва назирао прамац брода.

Прошло је пола часа а ни радариста ни осматрачи на јарболу ништа нису јавили. Минути су само појачавали неизвесност. Ако не промени курс на одређеној позицији, конвој може да налети на обалу Исланда, или, што је још горе, да уђе у минско поље у Данском пролазу између Исланда и Гренланда. Британци су га ту положили у току 1940 да би отежали немачким бродовима продор у Атлантик.

Командант је постао узнемирен и стално запиткивао навигаторског официра:

— Где се налазимо?

—Налазимо се 6 наутичких миља северозападно од Норд Капа.

— Ако је то тачно, онда је већ пре двадесет минута било време за промену курса.

Навигациски официр је климнуо забринуто главом.

Шта да се ради? Један човек коме је поверено педесетак драгоцених бродова и неколико хиљада људских живота, треба да донесе исправну и брзу одлуку. Погледао је на сат. Било је 12 часова и 7 минута.

— Тражите подневне позиције од свих разарача. Јавите радиостаници да ступи у везу са Рејкјавиком и да нам одреди позицију смерањем наших радиосигнала — рече командант а у себи помисли: „То ми може донети на врат подморнице, али нема другог излаза".

Магла је постајала ређа. Одједном, на 1—2 миље указаше се обриси сивобеле громаде, која се једва распознавала у магли.

— Норд Кап! — узвикну командант сав срећан и притрча екрану радара: — Зашто не јављате „копно"?

—Нисам сигуран, — одговори радариста. — Личило ми је на брод.

— Авизирајте промену курса...

Часовник је показивао 12 часова и 28 минута. У командним мостовима свих бродова у конвоју одјекну истовремено оштри глас навигациског официра:

—Курс 228, извршење!

Као под чаробном палицом, сви бродови почеше да се окрећу улево. После неколико минута конвој је успоставио опет свој пређашњи изглед, али је возио новим курсом.

Са уздахом олакшања, командант седе у високу столицу утврђену за ограду командног моста. Запали лулу спреман да се одмори.

Преостајао је још непуни дан вожње до Рејкјавика.

Одједном заглушена експлозија одјекну у близини.

„Подморнице!" помисли командант у први мах. Утом се зачу и друга експлозија. У конвоју настаде пометња. „Масмар" и „Џон Рандолф" су тонули.

Када одјекну и трећа експлозија командант пребледе. Схватио је прави узрок. Конвој је упао у минско поље. Али како се то догодило?

Сети се поново оне сивобеле громаде којој се толико обрадовао и због чијег је положаја наредио промену курса. Али то није био Норд Кап већ неки ледени брег који су струје довеле у близину Исланда. Сада је требало извући конвој из лавље чељусти која је претила да га прогута. Наређења полетеше у етар...

Седмог јула КП-13 упловио је у Рејкјавик али без пет трговачких бродова.

Неколико недеља касније појавио се крај обале Исланда неки огроман предмет чудног изгледа. Патролни бродови су убрзо установили да је то предња трећина потонулог брода „Џон Рандолф" који се, приликом експлозије мине преломио. Тај део са машинама наставио је да плови. Разарачи су успели да га дотегле у луку.

САОНИЦЕ НА СУВОМ

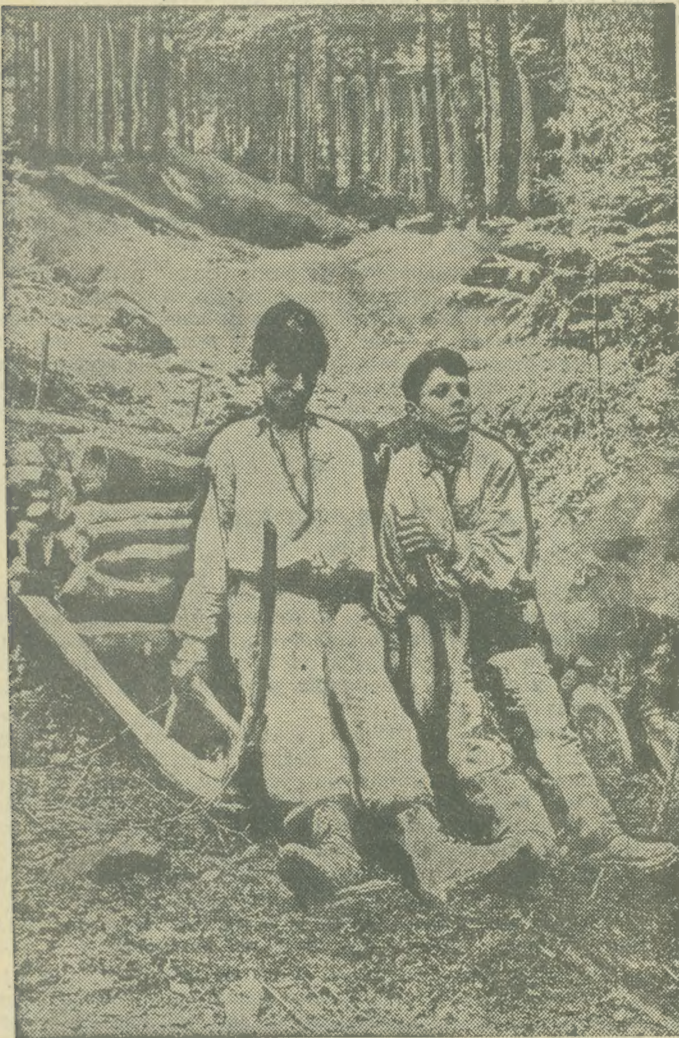

СПУШТАЊЕ ДРВА САОНИЦАМА НА ВОГЕЗИМА (планини у Француској)

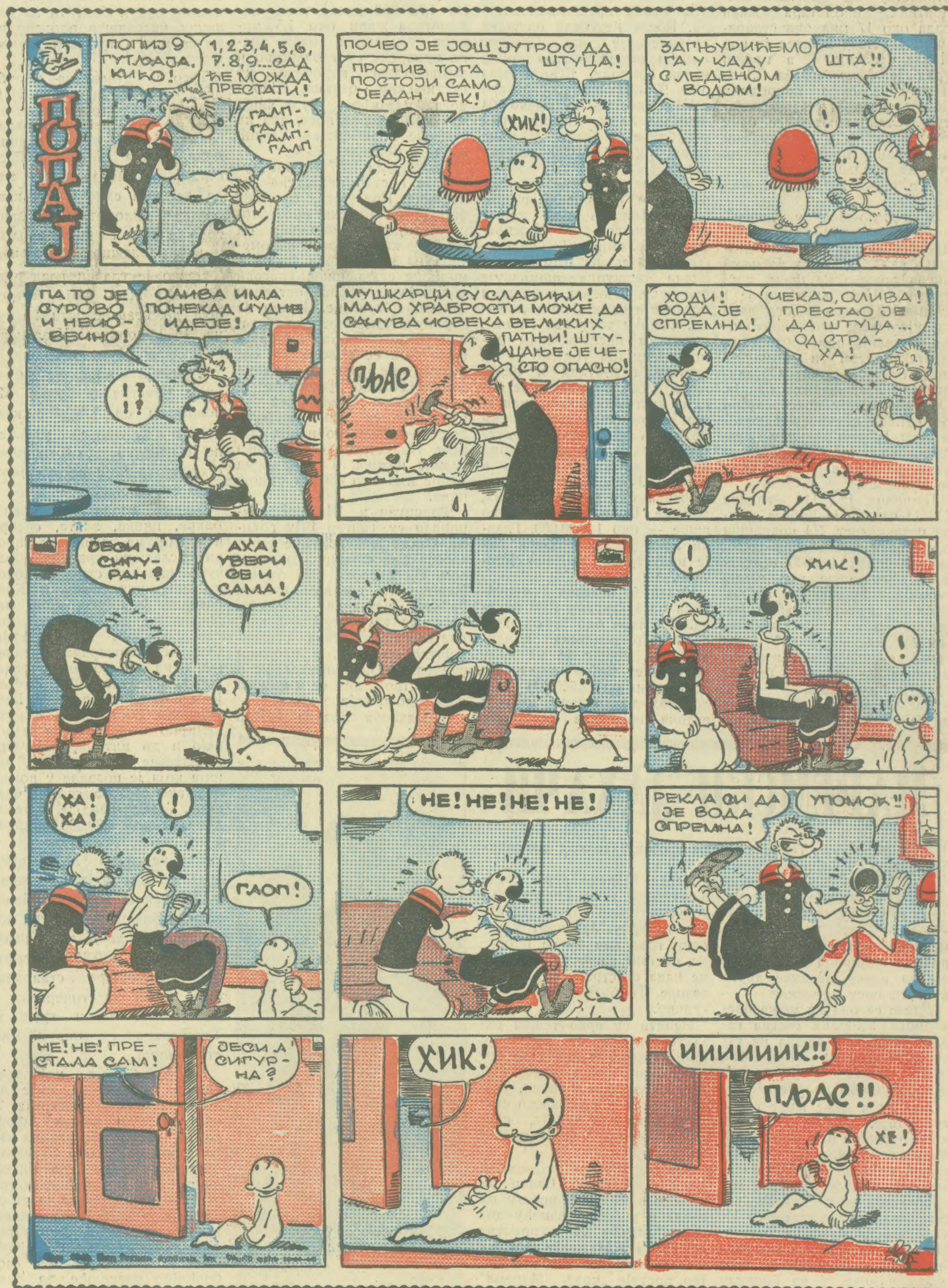

У ПЕЋИНАМА БОРНЕА

Истраживање Ниах пећина на Борнеу довело је до значајних археолошких открића. Енглески професор Том Харисон, који је предводио научну експедицију, описује узбудљиве догађаје на овом путу „Кроз Камено доба“.

НАДНИЦА ЗА СТРАХ: ЛАСТИНА ГНЕЗДА СЕ СКИДАЈУ СА 150 МЕТАРА ВИСИНЕ

Три месеца сам са члановима експедиције био пећински човек. Истраживали смо пећине у Ниаху, насељу на планини Субис, настањене још пре 50.000 година. По цео дан смо копали у срцу дивље џунгле, пуне зверова, под сабласном светлошћу и уз продорне крике пећинских птица. Ово је, свакако, некада људе и отерало у пећине.

Пре хиљаду година Јужно Кинеско Море допирало је до пећина, а онда се после неке велике природне катаклизме повукло, остављајући за собом тропска језера и мочваре у којима, као у неким великим природним акваријумима, живе и данас корњаче и крокодили (ми смо уловили једног дугог преко 3 метра), џиновски гуштери, питони, шкорпиони и многе друге тропске животиње.

Жетва ластиних гнезда

Није претерано ако се каже да су ласте изазвале велики напредак на Западном Борнеу. Још пре 13 векова кинески трговци су у џункама долазили са азиског континента да би у замену за злато, гвожђе, бронзу, керамику и тканине, добили ластина гнезда. Познато је да су у Кини већ за време царске династије Цанг (618—906) ластина гнезда сматрана посластицом. Ласта приликом прављења гнезда претходно препарира материјал у својој вољци, и под дејством сокова та смеша добије специјалан укус. И данас, као и некад, домороци из ових крајева обављају жетву ластиних гнезда.

Алат, такозвани ђулок, четвртаст, сличан мотици, наоштрен с једне стране, који се употребљавао за скидање гнезда пронађен је у пећинама Ниаха. У нешто мало измењеном облику он се употребљава и данас. Ђулок је причвршћен за крај бамбусове трске, а да би се добила потребна дужина, неколико бамбуса се увуче један у други.

Скидање ластиних гнезда је права вештина јер се она налазе на своду пећине високом преко 150 метара. Да би се до њих доспело, потребно је попети се уз стуб од неколико дугих дебљих стабала бамбуса са чивијама које служе као пречаге на мердевинама. Стојећи на веома малој платформи скупљач скида ђулоком гнезда која су чврсто припијена уз камени зид пећине. „Надница за страх“ је десет фунти за пола килограма, а „жетва“ траје свега два месеца у години.

Као платежно средство ове трговине са Кинезима, нашли смо између осталог, и једну кацигу направљену од оклопа носорога, појачану „златним нефритом“ минералом који су тадашњи кинески уметници необично ценили.

Музеј преисторије

Човек на Борнеу је већ у неолиту — млађе камено доба — изгледа, знао за многе предмете и ствари које мештани у околним насељима и данас употребљавају. Цртежи на грнчарији од пре 50.000 година имају геометриске или чисто „симболичне“ мотиве: изломљене линије, оружје од костију, зуб бодљикавог прасета и друго. Нашли смо мале путире, крчаге, разне судове и урне са цртежима у три боје: црвеној, црној и жутозеленој. Неки делови су изванредни, и ништа још слично није пронађено на Далеком Истоку.

Остаци костију сведоче о разноврсној исхрани ових пећинских људи. Нађено је више од 30 врста љуштура шкољки, кости великих и малих риба, дуге и кратке змије, гуштери, корњаче, ораси, разно зрневље и прави музеј сисара преисториског доба: кости џиновског орангутана, буфала, џиновског медведа, церколепта итд. Такође су откопани остаци ларија (једне врсте мајмуна), мунгоса, дивље мачке, леопарда, слона, јелена, двророгог риноцера и других.

Од „живих фосила“ посебно су интересантни слепи мишеви без крзна, велики као одрастао голуб. Летећи, они пуштају крике надзвучне брзине, који се одбијају о зидове пећина, и на принципу радара омогућавају сигуран лет у највећој тами. Међутим од домородаца сам дознао за један трик којим онемогућавају функционисање овог природног радара. И лако их лове. Ако се у пећини запали ватра, слепи мишеви ће директно улетети у њу.

Од челика до камена

Откопани предмети датирају из доба живота људи у пећинама Ниаха па до данашњег дана, али приказујемо их обрнутим редом:

— Челик: савремени ђулок за скидање ластиних гнезда (увезено из Хонгконга).

— Гвоздени ножеви и мотике (примерци пронађени у делти реке Саравак, а узети из музеја где су доспели посредством кинеских и индиских трговаца око петстотините године).

— Бронзани и рано гвоздени алати.

— Фино глачано камено оруђе; поједини комади су тако лепи да су коришћени и у доба метала.

— Глачано камено оруђе овалног облика, обично секире, (ископано на око 40 сантиметара дубине, од пре 2.500 година пре наше ере).

— Оруђе од неглачаног камена коме је природа дала оштрицу (на Борнеу 7.000 година пре наше ере).

— Оштри листасти комади камена често лепо обрађени (нађени на дубини од једног метра).

— Мало камено оруђе са 95 процената кварцита кога нема у каснијим оруђима ставља се на дрвену дршку (Нађено је на дубини око 2 метра, а материјал потиче из времена око 30.000 година пре н. ере).

— Све чешћи су алати од костију.

— Ручне секире, често у облику чекића и велики комади белутка.

— Велики листасти комади камена обично равни са оштрим ивицама нађени на дубини од око 2 и по метра, из 40.000 година пре наше ере.

„Обојена пећина“

Нарочиту пажњу изазвала је „обојена пећина“, чији су бели зидови украшени цртежима у црвеној боји. На једној каменој плочи дугој седамдесет метара нашли смо око 300 разних цртежа, од којих су многи претстављали бродове. Све је то лепо сачувано захваљујући ванредно сувом ваздуху у пећини. Ти „бродови смрти“ не личе много на обичне лађе. Неки потсећају на изврнуте стоноге. Свакако да су пећинске стоноге и шкорпиони, тако опасни у мраку, утицали на ову уметност.

Ко год је студирао мотиве на познатим бубњевима из Тонкина и бронзану уметност преисториских Дангсона у Индокини, препознаће њихов утицај овде.

Пећина је свакако била место где су некадашњи становници изводили своје обреде и ритуале. Ту смо нашли највише људских скелета и разних ствари потребних за погреб. Земљани под пећине подељен је на 250 једнаких квадрата, од једног и по квадратног метра, и за сваки од њих је био нацртан по један „брод смрти“. Раскопавајући те гробове нашли смо, осим људских костију и хиљаде камених, стаклених и бронзаних предмета.

Трагове ових древних ритуала нашли смо и у песмама и играма данашњих домородаца. Карактеристична је једна њихова игра у којој учествују само мушкарци и која се зове — Алуд Балок — што значи „брод смрти“, којим дух умрлог полази на свој пут у царство мрака.

ПРОФЕСОР ТОМ ХАРИСОН РАЗГОВАРА СА ДОМОРОЦИМА ПЛЕМЕНА ПУНАН О РИТУАЛИМА ИЗУМРЛИХ СТАНОВНИКА

ГИБАР И ЏИН

ЦРТА Н. КРУЉЕВИЋ

ЧОВЕК-ЗМИЈА

Енглески публициста Ален Викс недавно је објавио књигу „Човек-змија“ у којој је описао свој сусрет и доживљаје са Ц. Ј. П. Јонидесом, ловцем змија, чије је име познато многим природњачким институтима, музејима и зоолошким вртовима у свету, јер је за њих ловио змије и друге рептиле.

За Јонидеса сам одавно чуо. Не постоји готово зоолошки врт у свету коме он није приложио неку ретку и опасну змију, а открио је шест нових афричких реплита. Заинтересовао ме је не само као неустрашиви ловац змија и херпетолог, већ и као човек који годинама усамљен живи дубоко у срцу Африке. Нашао сам га, таман онаквог како се може очекивати: стотину миља далеко од најближег белца, у Невали, јужној провинцији Тангањике, у кућици која личи на богат музеј ретких гмизаваца.

Овде доносим три приче о овом „човеку-змији“. Прва и друга су његове, а трећу сам написао ја.

ОВАЈ ПИТОН ДУГ ЈЕ ПЕТ И ПО МЕТАРА

У загрљају мамбе

Једне ноћи, са запаљеном цигаретом сам ушао у малу одају иза куће. Зачуо сам слаб шум са зида лево од мене. Умео сам да разазнајем многе покрете, шумове, па чак и трептаје, али овај звук био је различит од свих — врло тих, спор, нешто као кад се песак осипа. Неколико секунада доцније сам разабрао да је то што чујем уствари тихо миљење змијурине по дрвеном сандуку. Нисам био у стању да се брзо повучем назад јер нисам знао ни каква је то змија, ни у ком се правцу креће, али имао сам страшну слутњу да ако бих пустио руку ставио бих је право на змијину главу.

Осетио сам како ми се и оно мало косе на потиљку подиже, али расуђивање ми је остало потпуно јасно. Пред оваквим непријатељем морао сам да останем потпуно миран, јер и најмањи покрет змија би сматрала као напад на њу. Напето сам ослушкивао и сада био сигуран да се она налази свега неких десетак сантиметара од мене, што ми је одмах затим потврђено јер сам на палцу шаке осетио голицање. Схватио сам да је змија, као што оне често раде, употребила језик као антену да би се одлучила да ли да се обмота или да склизне низ мене. Одлучила се на прво.

Док се обавијала око мојих ногу могао сам по њеној тежини закључити да је то био неки тањи младунац, дуг око метар и по. Био сам задовољан правцем његовог кретања. Али не могу да кажем да више нисам осећао страх. Једино оружје било је — чекање. Изгледало ми је оно предуго, а можда је трајало само непун минут — главно да сам осетио како се и последњи сантиметар змије одваја од мог тела. Цигарета ми је догорела до краја, али нисам смео ни да је испљунем, ни да је руком извадим из уста. И најмањи покрет могао је да буде смртоносан, јер се она у овом собичку, било где да је, налазила близу мене. Али морао сам се покренути. Где је змија сада? На поду? На зиду? Тих шум њеног миљења био је престао и ја сам помислио да се она налази на земљи и да бешумно клизи по њој.

Донео сам одлуку. Као муња сам гурнуо врата и излетео напоље. Имао сам срећу да притом не нагазим змију. Одмах сам повикао да ми донесу светлост, и када ми је дечак принео лампу, вратио сам се да потражим овог уљеза. Веома сам се изненадио кад сам видео да је змија, сада потпуно опружена на сандуку, била једна дивна црна бамба.

Водена кобра

Од напада грознице био сам сасвим исцрпен па сам отишао у Кигомо, мало насеље на северној обали језера Тангањике, да се опоравим. Једног дана дође к мени неки домородац са вешћу да је док се купао, видео змију како се увукла у неку лимену кутију крај обале. Видео јој се из ње само реп, који је он овако описао: „Црн и бео, гладак и рапав“.

Нисам знао шта то може да буде, па сам одлучио да одем и лично се уверим. Убрзо сам пронашао лимену кутију, неку стару канту за петролеј. Отвор на горњем поклопцу био је једино место кроз које се змија могла увући. Како да је извадим напоље. Ослабљен грозницом нисам имао ни најмању жељу да ту стражарим даноноћно, док се она сама не извуче. Присетио сам се шта да учиним — да кутију напуним водом и змија ће изаћи. Али када се она и после овога није појавила, почео сам да верујем да је то водена кобра.

Обузело ме је силно узбуђење јер сам дуго и безуспешно трагао да пронађем ову врсту а ево сада пуком случајношћу, дошао сам до жељеног циља. Вода није истерала змију из кутије, и ја сам смислио нов начин: ножем за конзерве отворићу кутију.

Лагано сам горњи поклопац обрезао са три стране, пажљиво га мало подигао и кутију пренео близу обале. Знао сам да нема много изгледа да ухватим овог ретког рептила. Али имао сам срећу. Пре него што је нестала у води, змија је раширила своју капуљицу, и тако сам се уверио да је то водена кобра. Да бих ухватио један примерак за себе било је потребно стрпљење — право логоровање крај обале, стално стражарење са малим прекидима за одмор у току 26 дана и ноћи. Уствари, видео сам је неколико пута, али увек на тако незгодном месту између камења да је нисам могао извући. Покушао сам да је ухватим мрежом за лептире, специјалним бамбусовим чакљама, голим рукама, али безуспешно.

Домороци су сваког дана долазили и са стране посматрали овај лов. Водена кобра је врло опасан и лукав непријатељ. Гнездо јој се налазило између два велика камена. Па ипак, двадесет шестог дана сам је ухватио. Док сам је држао у рукама домороци су шапутали:

— Бвана миока — што значи: човек-змија.

Борба на дрвету

Овог пута, на позив Јонидеса, кренуо сам и ја у лов на змије. „Наоружан“ само једним штапом са малом рачвом при врху, овај неустрашиви ловац иако већ зашао у године има тако брзе рефлексе и покрете да са правом носи име: човек-змија. Пет секунди је довољно да змији рачвом прибије главу уз земљу. Никада је неће убити, јер то сматра злочином.

Јонидес застаде и показујући ми прстом једно велико „манго“ дрво шапатом рече:

— У крошњи се налази зелена мамба. Боље је да останете овде. Ја ћу се попети.

Не верујући у оно што сам чуо, буљио сам у дрво високо око тридесет метара. На једно четири метра од земље стабло се рачвало и претварало у непрозирну крошњу испреплетених грана и лишћа. Тамо, са неке гране, вребала је змија.

Без оклевања, он се вешто попео уз дрво, носећи само свој „штап“. Десетак минута сам видео само таласање лишћа. Борба са зеленом кобром у крошњи разгранатог тропског дрвета значила је исто што и сусрет голоруког човека са тигром у прашумском честару или борба са ајкулом у води. Змија није могла да пређе на неко друго дрво. Једини избор јој је био да нападне човека да би га се ослободила. По кретању грана оценио сам да је Јонидес био свега два метра од врха дрвета. У једном тренутку приметио сам га како лежи приљубљен уз једну грану. Нешто даље од њега, обасјана сунцем, пресијавала се змија.

Покрети „штапом“ били су све спорији. Кобра је сада била удаљена највише један метар од Јонидесове главе. А тада, уз неколико покрета „штапа“ зачуо се победоносни узвик човека-змије. Ускоро се он испетља из лишћа и појави држећи змију неколико сантиметара испод њене главе, док му се она бесно обмотавала око руке и груди палацајући језиком. Била је то зелена мамба дуга око два метра.

WALT DISNEY'S ТОБИ ТАЈЛЕР

И ТО ЈЕ ПОСАО

Човек који се сваког дана брије проведе годишње на том послу 30 до 60 сати, већ према томе колико је брз. Длака на бради нарасте за један месец око 1,25 см, а за годину дана око 15 сантиметара.

Транзисторски топломер

Доктор Симсон, професор на универзитету у Единбургу, у Сједињеним Државама, конструисао је електронски топломер са транзисторима. Помоћу њега болничарка може да болесницима у целој соби измери температуру а да се и не покрене. Једно предузеће из Филаделфије производи већ ове топломере који стају по 700 швајцарских франака.

Увек свеж хлеб

У Холандији је начињена машина, названа „стувезон“, која бајатом хлебу повраћа свежину. Уствари то је електрични апарат сличан пекарској пећи. Хлеб се постави у комору у којој се под притиском од две атмосфере удувава водена пара загрејана до 350 степени.

Процес је кратак, траје од пет до десет минута, што зависи од величине хлеба.

„ХРАНА“ ЗА РОТАЦИОНЕ МАШИНЕ

У свету све више расте потрошња ротационог папира. Швајцарски лист „Ди вохе“ недавно је донео под насловом „Храна за ротационе машине“, податке о томе колико у којој земљи долази новинског папира по једном становнику. Интересантно је да га Западна Немачка, једна од развијенијих капиталистичких земаља, троши сразмерно веома мало: годишње само 9 килограма. Француска 10 килограма, Холандија 11, Швајцарска 13, Скандинавске земље 19, Велика Британија 21, док Сједињене Државе троше 37 килограма или четири пута више него Западна Немачка.

Да ли знате?

Највећа дизалица из 16 века у Андернаху

У некадашњем изборном кнежевству града Келна — Андернаху, још 1554 је завршена дизалица, чије је грађење почело у келтско и

римско време. И данас се она налази, добро очувана, на обали Рајне. Осим архитектонске вредности она претставља и документ о активности и трговачкој моћи самог града. Помоћу огромних чекрка уграђених у унутрашњост куће дизалица је преносила у бродове воденичне каменове од тврдог базалта који су у 16-ом веку били главни извозни „артикал“. Једна репродукција ове старе дизалице налази се у музеју у Нирнбергу.

Планина испод мора

Огромна планина висока 4.800 метара подиже се са морског дна све до 36 метара испод морске површине западно од рта Добре Наде на јужној обали Африке. Она има облик купе а у основи 56 километара. Открили су је научници са Колумбија универзитета приликом путовања на свом броду „Вема“. Пре 8—10.000 година то је било острво, а после глацијалног периода када се услед топљења огромних количина леда ниво Атлантског Океана подигао за отприлике 60 до 80 метара, оно је потопљено.

Са овом подморском планином се повезује аномалија Земљиног магнетског поља јер је састављена од високонамагнетисаних вулканских стена.

Побеђен Мато Гросо

Мато Гросо претставља циновске неприступачне делове Бразилије. „Саобраћајнице“ у њему су једино реке. Али оне се не користе довољно. Амазона, дуга 5.500 километара претставља најдужу пловну реку, а Ориноко од 2.400 километара повезан је са Рио Негро, притоком Амазоне, природним каналом. То је уствари река Касикјара која истовремено тече и на југ и на север. Извори реке Амазона и Парагваја, на вододелници Мата Гроса, тако су близу један другом да их је неки фармер спојио каналом и не сањајући какво је епохално дело учинио. Он је постао покретач великог пројекта познатог под именом „Три велике реке“ који је пре пола века предложио уругвајски географ Луис Боло. Његова је мисао била да се повежу каналом извори река Амазона и Парагваја и да се оспособи за пловидбу река Касикјара. На тај начин образовао би се водени пут преко целог континента, од Венецуеле до Аргентине у дужини од 9.000 километара. Остварењем овог плана не само да би се повезале јужноамеричке државе и лакше савладао Мато Гросо него би се унапредила и пољопривреда. Пусте земље би се претвориле у оранице које би по најскромнијим прорачунима могле да прехране 800 милиона лица, шест пута више него што сада броји цела Јужна Америка.

СТАРА ПОЛИЦИСКА КОЛА ОПОМИЊУ ВОЗАЧЕ

Полиција у Оклахоми је поред пута паркирала стара полициска патролна кола — да би возаче који пребрзо возе

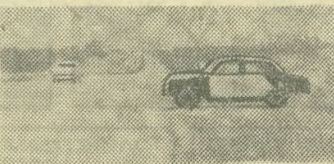

потсетила на себе, на поштовање саобраћајних прописа и на то да од њихове пажње зависи сигурност других.

Нови телевизор

У Америци је пуштен у продају ручни телевизор са екраном од 57 сантиметара. Овај кофер-телевизор тежак 18 килограма садржи електричне батерије које омогућују да телевизор ради несметано пуних шест часова.

НОВА ВРСТА ГРАМОФОНСКИХ ПЛОЧА

Три фирме — британска, француска и америчка — које производе грамофонске плоче, заједнички су решиле да приступе производњи нове врсте плоча. Начињене од пластичне масе оне ће веома прецизно одавати звук. Поред тога биће врло јевтине, трајне и лаке. Свака ће тежити само четири грама и биће дебела свега 0,1 милиметар. Пластична маса даће им еластичност тако да ће моћи да се савијају. Прве плоче биће произведене за три брзине — 33,45 и 78 обртаја у минуту.

Џепни микроскоп

У Пољској је конструисан минијатурни микроскоп који може да се носи у џепу као стило. Дуг је 118 а има пречник од 13,5 милиметара. Увеличава 16 или 32 пута.

Конструкција је сасвим проста. У горњем делу апарата налази се окулар који се затвара капом, а на доњем делу је објектив. Регулисање се врши помоћу спиралног прстена.

Овакав микроскоп је нарочито подесан за испитивање структуре руда, производа од камена и бетона, одливака и других предмета.

ЧАРАПА СЕ ЗАКОПЧАВА НА ЂОН

Ове ципеле уопште немају „лице“ али ипак чврсто стоје на нози. Специјално модели-

ран ђон држи се помоћу чарапе. Веома се лако споји са делом који има високу потпетицу а исто се тако лако и скида.

НАЈЈАЧА СИЈАЛИЦА

Чувена западнонемачка фабрика „Осрам“, пише један лист, произвела је најјачу сијалицу на свету — од 65.000 вати. Дужина стаклене крушке износи 2,4 метра, а напуњена ксеноном даје светлост од 2 милиона свећа. По јачини замењује 4.650 нормалних електричних сијалица од по 40 вати. Ксенон даје светлост у свим бојама дугиног спектра, тако да је она сасвим слична дневној.

Најдужи мост у Немачкој, од 1.824 метра, биће завршен почетком 1963 године. Нови мост ће пролазити изнад аутопута за Рур, канала Рајна—Херн, изнад више творница, једног парка и једног базена луке, да би омогућио везу са индустриским квартовима без укрштања у самом граду.

☆

У Бремерхафену у Немачкој гради се ново пристаниште. Кејови дуги 426 метара, омогућиће да истовремено пристане пет бродова и из њих се брзо истовари роба док ће путници заштићени од невремена комотно moћи да пролазе.

Летећи мотоцикл

Совјетски инжењер Борис Аунап конструисао је мали хеликоптер и назвао га „летећи мотоцикл“. Машина има петоцилиндричан звездаст мотор. Да би смањио тежину апарата конструктор је употребио пластичне материје. Овај мали хеликоптер може да користи туризму, за различита геолошка истраживања и друге сврхе.

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

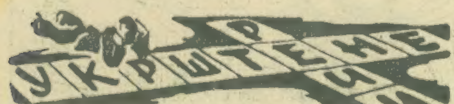

Водоравно: 1) шаргарепа; 6) извидница; 8) богиња зоре код старих Грка; 9) похвална песма; 11) једно геометриско тело; 14) јединица за мерење електричног отпора: 15) град у Француској; 16) предлог; 17) река на Криму; 19) хемиски знак за баријум; 20) два иста самогласника; 21) неопходан зачин; 22) два сугласника; 23) напад; 25) мера за површину; [illegible]) бања у Белгији; 27) јапанска мера за дужину; 29) област у СССР; 32) телефонски позив; 33) северноамерички песник („Небески разговори“); 34) један хемиски елемент; 37) планина у СССР.

Усправно: 1) једна животна намирница; 2) истурени део копна у море; 3) наша река; 4) домаћа животиња; 5) имања која су германски краљеви поклањали својим ратницима; 6) већа песма; 7) град у Турској; 8) узвик; 10) папагај; 12) наша река; 13) слово латинице; 18) наша река; 19) врста змије; 21) узраст; 22) народни музички инструмент; 23) прохтев за јелом; 24) врста стакла; 25) грчка богиња обмане; 26) скраћеница за спорт клуб; 28) река у Индији; 30) река у Швајцарској; 31) присвојна заменица; 35) хемиски знак за талијум; 36) свеза.

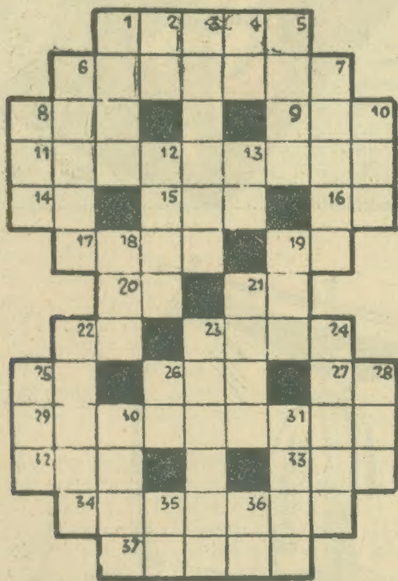

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Одеон; 6) скалпел; 8) Бари; 9) Адур; 11) амара; 13) ада; 14) сј; 15) ерг; 17) В(ук) К(арацић); 18) ум; 20) Готи; 22) Енс; 24) лог; 25) Ака; 26) мат; 28) Кох; 30) ров; 32) дар; 34) ер; 35) сто; 37) фа; 38) Азов; 40) Блед; 42) Ена; 43) Аон.

Усправно: 1) Окра; 2) даире; 3) ел; 4) Опа; 5) Неда; 6) Самјуел Морзе; 7) Лудвигсхафен; 8) бас; 10) рак; 12) Арг; 16) Голак; 19) мн; 21) то; 23) сат; 27) ав; 29) од; 30) Реа; 31) ат; 33) „Рад“; 35) сва; 36) оба; 39) он; 41) Ло.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ПРЕЛОМЉЕНА ШИБИЦА

Ево једне вештине која ће заинтересовати и одрасле. Узмите једну џепну марамицу, распрострите је, и ставите у средину једно палидрвце. Затим савијте марамицу и опипајте кроз њу место где се налази палидрвце, па покажите то свима и дозволите да један од гледалаца опипа палидрвце и да га сломи. Отворите онда марамицу и покажите палидрвце — здраво и читаво! То се може неколико пута поновити и увек ће оно палидрвце у средини бити цело мада су сви и видели и чули како је оно сломљено. За то вам је потребна једна џепна марамица са порубом отвореним са стране. У њега се могу уметнути палидрвца — то су та која ви после дајете да се ломе, док оно у средини држите.

ДОБАР РАЧУНЏИЈА

Јованка је добар ђак, а нарочито воли рачун. Једној својој другарици задала је овај задатак чије решење за њу претставља праву шалу: у осам празних кругова упишите по два броја од којих ће се број један увек смењивати — на месту десетице и јединице а цео број ће се у суседном кругу поновити у обрнутом реду али тако да у правцу означених стрелица изнесу збир 100. Два броја у хоризонталном и вертикалном реду сабери: збир другог реда треба да буде обрнути број из првог реда, а збир четвртог реда обрнути број трећег реда.

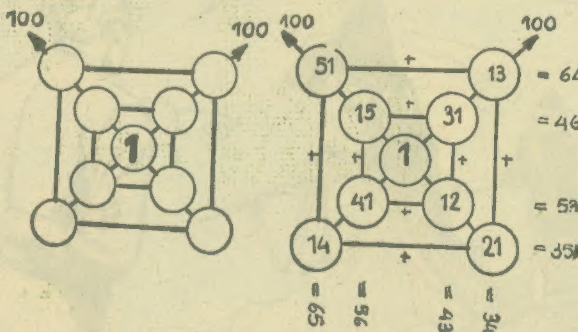

Који је одговор тачан?

Гологлавник је:
- лептир
- колач
- планина
- село

„Знам да ништа не знам“ — рекао је:
- Питагора
- Жан Жак Русо
- Волтер
- Сократ

Одговори:

Гологлавник је пита од проjиног брашна са зељем, спанаћем или киселим купусом.

„Знам да ништа не знам“ рекао је грчки филозоф Сократ, који је живео 470—399 године пре наше ере.

ЗАГОНЕТНИ ПУТ

Зоран и Драган разгледају једну стару варош. Зоран полази са угла — према двема грађевинама, одатле ка тачки 2 где се завршава његов пут. Драган је пошао од угла В и узео за крајњи циљ тачку 1, с тим да и он прође поред двеју знаменитих зграда. Обојица стижу до својих одредишта али њихови путеви се нигде нису укрстили нити били заједнички а осим тога ни један од њих није прошао двапут истом улицом. Којим је путем који од њих ишао?

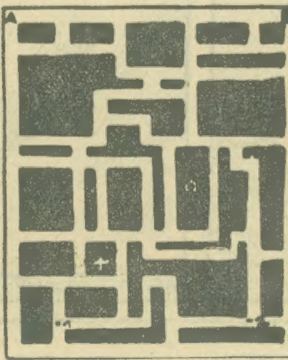

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

...садашње корејско писмо, које се састоји из 40 простих и сложених слова, створено је још 1443 године. Пре тога Корејци су се служили кинеским јероглифима.

...први ловци на китове за које се поуздано зна били су стари Баски који су се тиме бавили још у 12 веку.

...у односу на своју целокупну те-

жину колибри од свих птица имају највеће срце.

...Херодот, први писац који је описао реку Дунав, мислио је да му се извор налази у Пиринејима.

...Еребус, живи вулкан на Росовом Острву на Антарктику, добио је име према једном од бродова поларног истраживача Роса који је ово острво открио 1841 године.

... да би произвела пола килограма меда пчела мора

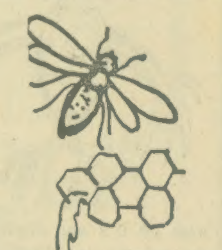

да слети на око 7,5 милиона цветова и да превали пут који је раван троструком обиму земљине кугле.

...дијамант потпуно изгори на температури од 770 степени.

... кактуси нису искључиво тропске и суптропске биљке јер неке врсте успевају и у хладној клими. Тако, например, има кактуса у планинама Колорада на висини од 3.000 ме-

тара, а у Боливији, Аргентини и Чилеу и до 4.700 метара.

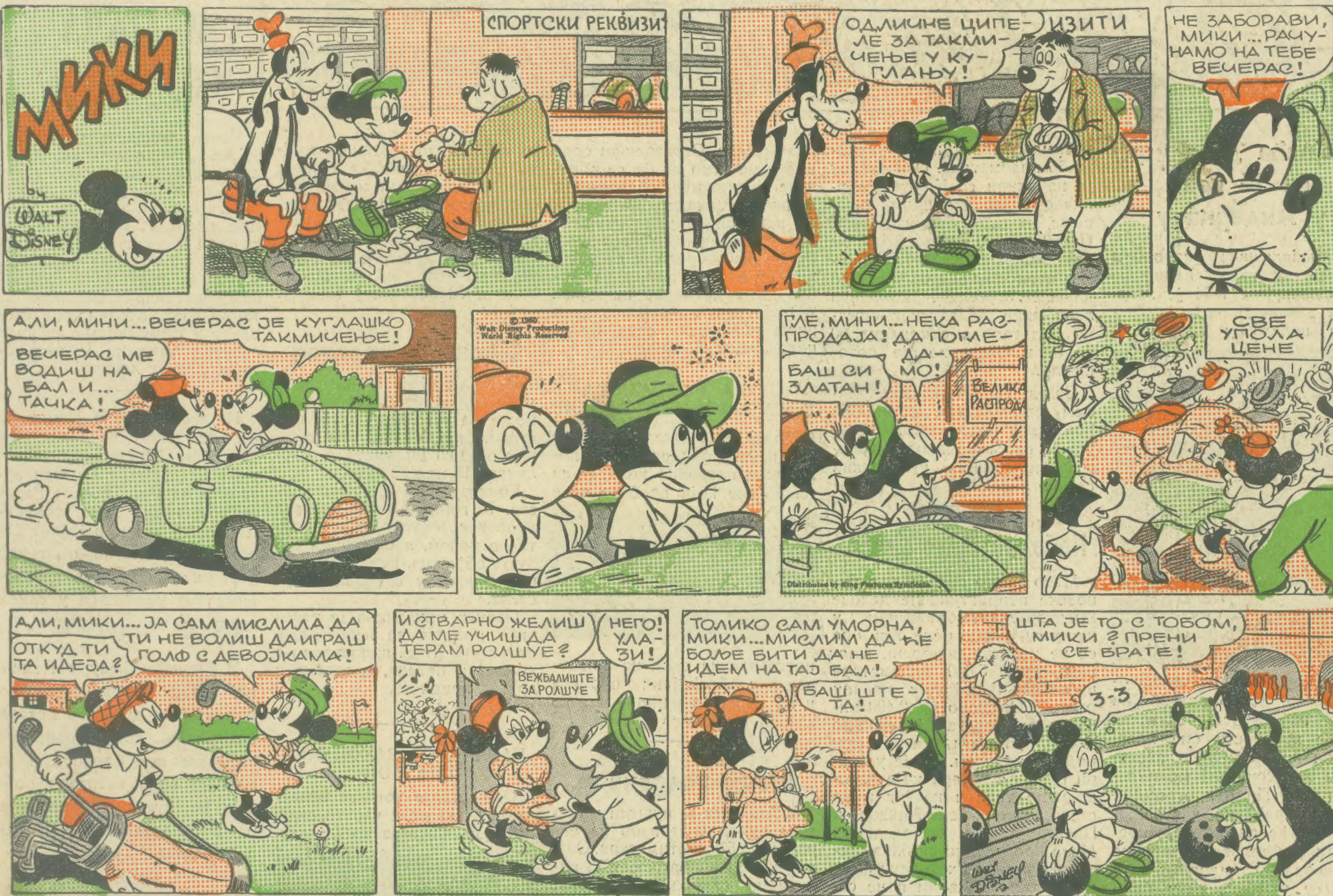

ТРИДЕСЕТ ЈАБУКА

— За тебе би, Перо Ждеро, много боље било кад би уместо сваке чаше пива појео по једну јабуку.

— Ех, Попају, како можеш тако да говориш. Ко би још могао да поједе 30 јабука дневно!

ЈАКИ РАЗЛОЗИ

Белка позвала на ручак велико друштво. Сви су дошли сем Хорација.

— Зашто ниси дошао? — питали су га после неколико дана.

— Да будем искрен, нисам био гладан.

— Па добро, али човек на ручак не долази само да се наједе.

— И то је тачно, али ја нисам био ни жедан.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта су копеподи?
Шта је епиникиј?
Шта је четворка?
Ко је називан „Законодавац на Парнасу"?
Шта је Биђ (Бич)?

ОДГОВОР:

КОПЕПОДЕ *су нижа врста ракова који са другим животињским и биљним врстама чине животну заједницу под именом планктони. Копепода*

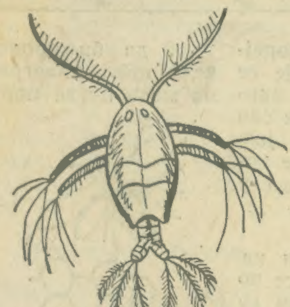

има од 0,3 мм дужине до 30 см колика је Ponella *која живи у кожи хита као паразит.*

ЕПИНИКИЈ *је победничка песма старих Грка. На тргу богато украшеном за свечане јавне игре приређиване у част победника збор певача је изводио епиникиј који је величао славу јунака.*

ЧЕТВОРКА — *quadrille на француском, односно кадрил, је игра нарочито популарна у 18 и првој половини 19 века. Добила је име по томе што је игра четири пара — по два један према другом. Састоји се од пет фигура при чему се парови мењају.*

„ЗАКОНОДАВАЦ НА ПАРНАСУ" *називали су француског песника и сатиричара Никола Боалоа (1636—1711), његови следбеници све до првих година 19 века, јер је његов углед био неоспоран. Био је пријатељ са чувеним комедиографом Молијером, Ла Фонтеном писцем басана и Расином писцем трагедија.*

БИЂ *је речица, дуга 66 километара, у Славонији. Настаје од више мањих потока и улива се у Босут код Церне.*

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

ПО ЖИЛУ ВЕРНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.